

Föreningen Gamla Carlsrona Medlemsblad

Kaulskroniten

1:2007

Kära medlemmar vi önskar Er välkomna till vårens och sommarens programaktiviteter 2007.

När Kaulskroniten når Er har vi redan avverkat aktiviteter som vi annonserat i lokalpressen. Återstår följande programpunkter att presentera för Er.

Torsdagen 15 mars
Kl 19.00	Besök av trubaduren Simon Pettersson från Jämjö.
Torsdagen 29 mars
KL 18.30	Årsmöte. Se särskild annons sidan 8.
Utdelning av stipendium ur Jultomtefonden.
Onsdag 18 april	Hemligt utflyktsmål med buss. Entré- och guidnings avgift 30:-/person. Bindande anmälan då även tidpunkt meddelas.
Tisdagen 1:a maj	Reveljmarsch med efterföljande frukostfralla i föreningslokalen. Nu är det VÅR.
Torsdagen 21 juni
Lövmarknad	Öppet Hus i föreningslokalen 10.00 – 18.00.
Traditionell försäljning i marknadsstånd.
Torsdagen 24 augusti
Kl 10.00	Båtresa till Kungsholmen. Guidning fortet. Bindande anmälan. Kostnad båtbiljett. Medtag kaffekorg. Samling vid Fisktorget kl 10.00

Anmälan kan göras per tfn. 0455-10191 eller tfn.svar. 10190.

Föreningen Gamla Carlsrona
Organisationsnummer 835000-3482

Postgiro 644862-5
Bankgiro 387-1068

Kaulskroniten, medlemsblad för Föreningen Gamla Carlsrona,
Nr 1, 2007, 22:a årgången. Upplaga 3.500 ex. ISSN 0430-8433
Föreningen Gamla Carlsrona, Alamedan 11, 371 31 Karlskrona.
Tfn: 0455-101 91 Telefonsvarare: 101 90, E-postadress: info@fgc.nu

Välkomna till vår hemsida adress: www.fgc.nu

Redaktör: Sten A. Petersson, Tobias väg, 370 22 Drottningsskär,
tfn: 0455-33 94 27 Layout Göran Mårtensson.

För uppgifter i medlemsbladet ansvarar resp. författare.

Föreningslokalen är öppen varje **helgfri onsdag kl.17.00-19.00**

från **september t.o.m. maj**, dessutom efter telefonöverenskommelse.

Redaktören har ordet !

Sann vänskap är en sällsynt gåva !

Verklig vänskap var den jag ägde med Åke Nordin, som gick bort 27 september 2006. Under 25 år hade jag ett nära samarbete med Åke i styrelsen för Föreningen Gamla Carlsrona och många och glada är minnena från den tiden. Vi var ”parhästarna” som ofta fick lösa de ”omöjliga” uppdragen inom styrelsen tillsammans.

Åke var en av de snällaste personer jag träffat och jag känner ingen familj med sådan varm gemenskap mellan familjemedlemmarna, som hos Nordins. Stundom vid tillfällen, då min egen struliga tillvaro strandat, kände jag ett stänk av välsinnad avund. En tid, innan jag p.g. av skilsmässa måste sälja huset, bodde vi på samma gata på Bergåsa, Wasagatan, jag på nr 3 och Åke på nr.11. Jag besökte ofta det Nordinska hemmet, jag var behjälplig med föreningens bokslut, de åren Åke var kassör, och brukade dessutom, då vi nästan var grannar, samåka med Åke till föreningslokalen i ”Putte”, Åkes gamla bil på den tiden. Alltid möttes jag av känslan av tillhörighet, att vara som en i den lyckliga familjen.

Då jag var närvarande vid gravsättningen av stoftet, efter vännen Åke, slog den tanken mig, att när man älskats så mycket som Åke, måste det var tryggt att dö.

Åke blev och kommer alltid att förbli, sinnebilden för det goda, i min minnesvärld, - honom glömmet jag aldrig.

Till minnet av min vän Åke:

Le åt goda minnen blott, gråt ej mer av sorg.

Ingen såg jag mera älskad, hemma i sin ”borg”.

Vännernas behov Du kände, deras plågor Du förstod,
ibland vännerna den bäste, alltid enkel, givmild, god!

-- -- -- -- --

Den 19 oktober samlades i föreningslokalen representanter från styrelsen för Föreningen Gamla Carlsrona och Varvshistoriska föreningens Sten Swedlund och Hans Hedman, till ett första möte av många kommande. Syftet var att väcka tanken på ett Världsarvscentrum, med centralt läge, helst på Stortorget. Här kunde alla vil-

sekomna turister få information om sevärdheterna och guidning med t.e.x. mindre bussar till historiska ”stationer” på Trossö, vidare ut till Lindholmen (gamla varvet) med Repslagarebanan och övrig helt världsunik örlogsmiljö, för att avsluta vid Marinmuseum. Det gäller nu att försöka förmå Marinen att öppna Lindholmen för en bredare allmänhet, om detta skall vara genomförbart. Varvshistoriska föreningen, har redan börjat med visningar i repslageri i Repslagarbanan och vill göra området kring Vasaskjulet och denna till ett slags världsarvsreservat. En god idé.

Apropå örlog! Den 27 oktober var det 25 år sedan Sverige och i synnerhet Karlskrona hamnade på världskartan, då den ryska, kärnvapenbestyckade U-båten 137, med 8 knops fart, grundstötte på Torumskär, i Gåsefjärden, mitt inne i svenskt militärt skyddsområde!

Detta var starten på en krisartad tid, som varade i ett helt decennium. Vem minns inte hysterin med sjunkbomber, jakt på mystiska grodmän och till och med ett fall, då det var begravning på Aspö, öppnad likkista.

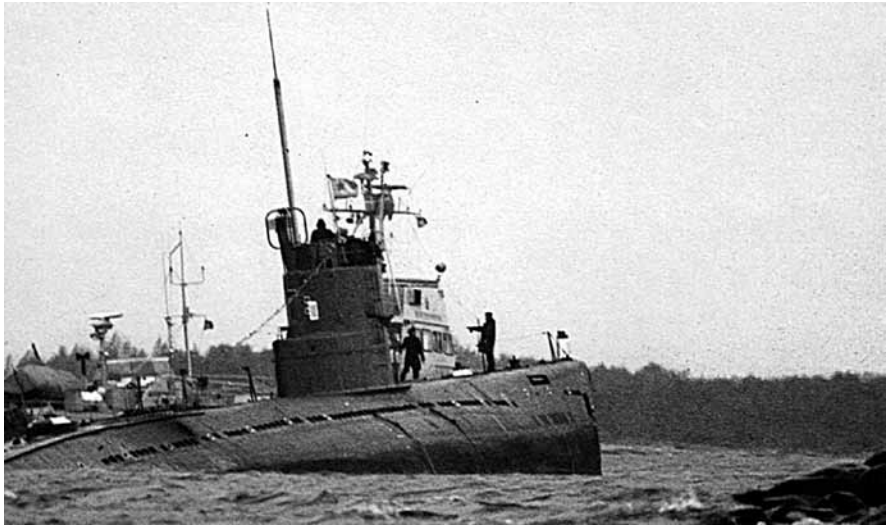
Man kan skratta åt det nu, dessa ”grodor”, över ubåtar som var minkar m.m., men det var kusligt värre då och nu i efterhand vet man, att atomubåten enligt order skulle sprängts, med katastrofala följder för oss i Karlskrona, om den stormats. Det var mycket nära att så skedde. Grundstötningen skedde 19.57 på kvällen 27/10 1981 och då morgonen 28/10 dagades, upptäcktes U 137 av sturköfiskaren Bertil Sturkman, som skulle vittja sina nät. Då han rapporterade saken ville man först inte tro honom, utan frågade, ”är ni nykter?”. Mina personliga minnen av händelsen är att jag tillsammans med dåvarande styrelseledamoten, Ingegerd Åkesson, så fort vi hörde nyheten, lastade en ”kanadensare” på bil och gav oss ut till Ytterön för att sjösätta denna. Vid Gåsefjärden motades vi bort av militären.

När hysterin var som värst, i mitten av 80-talet, var det kännbart i hela skärgården. Jag flyttade ut till Aspö årskiftet 81/82 och några år därefter fick jag uppleva den verkliga krigskänslan här. Varje dag måste vi Aspöbor legitimera oss vid färjan, ja t.o.m min gamla mor, när hon besökte mig, var tvungen skaffa legitimation.

Vi skärgårdsboende var kallade till möte på länsstyrelsen, där vi fick lära hur vi skulle bete oss om ”den lede fienden” dök upp ur havet, och vart vi skulle rapportera om vi såg något misstänkt.

Utanför mitt hus slogs upp ett militärt förläggningstält, där en beväpnad grupp huserade, med telefonkontakt genom en ledning dragen till vaktposten som ”låg” placerad, bakom några stenblock, nere vid stranden och bevakade inloppet till Karlskrona.

Det var härligt i vattnet den sensommaren, så jag tror inte de allvarliga manarna, som var stationerade här, glömmer mig i första taget. Jag gick, som jag brukade då, ner och badade om kvällarna efter jobbet, trots förbudet och varje gång

U 137 på grund vid Gåsefjärden. En klassisk bild, som "vi som var med" aldrig glömmer kom vaktposten springande, med skjutklart vapen, för att stoppa mig, varvid jag, kvar i vattnet, propsade på att få tala med befälet. På så vis fick jag ett litet bad, medan denne sprang ner till stranden. Visst var det dumt och farligt. Då man visade på TV hur man släppte sjunkbomber i "hamnbassängen", som man kallar det öppna vattnet, innanför öarna, hände detta ju direkt ut sett, från mitt vardagsrumsfönster. Givetvis kontrollerade jag att ingen "hovrande" helikopter fanns där, som kunde släppa bomben just då, vilket nog vakten och hans befäl också insåg, men de hade naturligtvis sina order.

Fördelar fanns det i alla fall i all denna uppmärksamhet runt Karlskrona, som dessförinnan varit en vit fläck på världskartan, för många.. 1996 tillbringade jag, en intressant och själsligt uppbyggande tid, vid ett djungelkloster i södra Thailand, för att få djupare insikter i meningen med mitt liv. Ortsbefolkningen var väldigt nyfikna på främlingen från "blåbärslandet" i norr och jag försökte på alla vis förklara, var Karlskrona låg. Inga försök hjälpte, förrän jag kom på att säga U-137. Aha, Gaasefjärden, den händelsen mindes man, även här, i en avsidet belägen djungelby.

Nu har 25 år gått och detta är ju i allra högsta grad Karlskronahistoria, som jag här återberättar och "färglägger" med mina egna upplevelser av det "kalla kriget". Vid ett tillfälle fick överstelöjtnanten och min vän sedan ungdomsåren, Olle Melin, då ledamot i föreningens styrelse, efter telefonsamtal, direkt lämna vårt pågående styrelsesammanträde, just för att man trodde sig få upp en främmande U-båt. NATO var intresserade av befarade östubåtar, så här saknades inte oroande incidenter – även med NATO ubåtar. Gåtan U-137 får nog aldrig sin lösning. 10 dagar låg hon på grundet och vi lärde känna namn som kapten Gusjtjin, "politrucken" Bese-

din, och U-båts Kalle (kommendörkapten Karl Andersson).

Den senare, Karl Andersson, i dag pensionerad kommendör och björkholmare, bosatt på gamla fängelseområdet, är en riktig "Kaulskronit". Som barn bodde han i ett litet omodernt hus på gården till Viktoriahemmet och själv bodde jag mina första 4½ år, i ett likaledes omodernt litet enrumshus, inne på gården, mitt över gatan, (Drottninggatan 41).

I kvarteret bakom Örlogshemmet Viktoria, örlogsbasens soldathem, innan soldathemmet vid Stortorget byggdes, invid Kapellparken, som gamla stadskyrkogården nu kallas, bor i dag kommendörkaptenen Björn Hamilton, som med sin ubåt Neptun, dramatiskt lyckades stoppa den sovjetiska bogserbåt, som var ämnad fritaga U-137 från skäret.

Detta var en verklig krigssituation, ett allvar man nog inte riktigt förstod då det inträffade.

Det finns många "varför?". Spioneri som ett farligt sovjetiskt marint examensarbete är en teori.

Ubåtsklassen U-137 tillhörde kallades ju Whiskeyubåtar i väst, men trots glasunderläggen kommunen tog fram, med texten: "Whiskey on the Rocks", eller de flaskor som såldes, med etikett föreställande en långnäst rysk kapten, "Pinoccio Vodka, real Swedish territorial water", var det absolut inget att skämta om.

Världsarvsörlogsstaden har nog aldrig varit närmare verklig örlog, än den gången.

För våra medlemmar utanför Karlskrona vill jag nämna att 24 november uppmärksammades, genom Stadsbudskårens initiativ, att det var 100 år sedan den berömda boken om Nils Holgerssons resa genom Sverige kom ut. Då restes nämligen en liten skulptur, gjord av konstnären Ralf Borselius, med titeln "Sprungen

Detta vykort ersätter ju knappast en flaska, men är trots allt ganska roligt. Bild och text är underfundig och dubbelbottnad. Gujtjins näsa för tanken till Pinoccio.

Redaktören tar emot kulturpriset på Wämö Center; foto Maria do Carmo Petersson.

ur boken”, vid Amiralitetskyrkan. Skulpturen föreställer den lille pysslingen Nils, springande ur boken, mot Rosenbom, under vars hatt han gömde sig, undan Karl XI:s vrede, i Selma Lagerlöfs berättelse.

Den 21 december 2006 blev en oförglömlig dag för mig, då jag vid kommunstyrelsens sista sammanträde för året, hedrades med Karlskrona kommuns kulturpris, 20000 kronor, för förtjänstfulla insatser och mångårigt engagerat arbete gällande Karlskronas kulturhistoria, speciellt om stadens kyrkogårdar och för mitt redaktörskap för Gamla Carlskronas medlemsblad ”Kaulskroniten”, som det bland annat hette i motivationen.

Nu känner jag, att min kärlek till Karlskrona är besvarad!

Vid samma tillfälle erhöll tidigare landstingsrådet m.m., i Karlskrona välkända Elisabeth Mattisson, årets världsarvspris, 10000 kronor.

Jag vill härmed avsluta denna inledning, till 22 årgången av detta mitt redaktörskap, med ett varmt och kärleksfullt tack till kommunens politiker och alla Kaulskroniter, gamla som unga och önska ett riktigt gott nytt verksamhetsår !

Årsmöte

i föreningslokalen.

Torsdagen 29 mars kl. 18.30

Utdelning av stipendium ur

Jultomtefonden.

Styrelsens verksamhetsberättelse för 2006

Styrelsen för Föreningen Gamla Carlscrona önskar avge följande berättelse för verksamheten 2006, som tillika är föreningens 61 arbetsår.

Styrelsen har under året bestått av följande personer:

Jan-Eric Jansson	ordförande	invald	1999
Göran Mårtensson	vice ordförande		1996
Sten A Petersson	redaktör		1976
Gun Ekedahl	sekreterare		1997
Rune Ohlsson	kassör		2004
Kerstin Petersson	ledamot/kansliansvarig		1999
Gunilla Wirbrand	ledamot		1999
Rolf Andersson	ledamot		2000
Britt Hillborg	ledamot		2002
Ingemar Fredriksson	suppleant		2003
Emma Anbrand	suppleant		2004
Sven Norén	suppleant		2004
Ulla Grönqvist	suppleant		2006

Revisorer

Heléne Hansson	ordinarie	1993
Ingemar Nilsson	ordinarie	1999
Ingrid Wijk-Arnoldsson	ersättare	1999
Margit Svensson	ersättare	1999

Valberedning

Ulla Olby sammanställande
Nils-Erik Gustavsson och Börje Werlemark

Kommittéer utsedda av styrelsen

Redaktions- och bokkommitté: Gun Ekedahl (sammanställande), Ingemar Fredriksson, Göran Mårtensson, Sten A Petersson och Gunilla Wirbrand.

Programkommitté: Gun Ekedahl (sammanställande), Sven Norén, Kerstin Petersson, Gunilla Wirbrand och Ulla Grönqvist.

Kommitté för stadsmiljöfrågor: Rolf Andersson (sammanställande) Emma Anbrand, Jan-Eric Jansson, Ingemar Fredriksson, Britt Hillborg och Sten A Petersson.

Stipendiekommitté: Gun Ekedahl (sammanställande), Jan-Eric Jansson, Emma Anbrand, Christer Peters, Sven Norén, Eva Thorell och Karin Bång Danielsson.

Bild-, data- och webbansvarig: Göran Mårtensson och Rune Ohlsson.

Pressklippansvarig: Gunilla Wirbrand.

Styrelsens arbete:

Styrelsen har haft 11 protokollförda sammanträden. Utöver dessa har enskilda styrelsemedlemmar träffats informellt för kommittémöten.

Föreningens medlemsantal

Den 31 december 2006 uppgick antalet medlemmar till 3600 st.

Årsavgiften för 2006 har varit 75 kronor.

Årsmöte

Föreningens årsmöte ägde rum i Föreningslokalen torsdagen den 30 mars. Anders och Sara Hjortsberg underhöll med sång och musik. Medlemmarna deltog också i musikgissningstävlan.

Ordförande hälsade välkommen till årsmötesförhandlingarna, vilka inleddes med en tyst stund. Parentation över under året bortgångna medlemmar i föreningen. Medlemmarna bjöds på kaffe med dopp i föreningslokalen.

Övriga aktiviteter

- 16 februari Bildvisning över f d KA 2:s museum, numera placerat på Aspö. Olle Melin visade.
- 2-3 mars Studiecirklar startar. Tema: Lär känna Din stad. Cirkel ledare: Ingemar Fredriksson.
- 8 mars Kaulskroniten packas och expedieras.
- 13 mars Studiebesök på Karlskrona Lampfabrik.
- 15 mars Filmvisning på af Klint. Jan-Eric Jansson visade.
- 16 mars Visning av jubileumsfilmen. Det gav de medlemmar, som inte fick biljetter till någon av föreställningarna, tillfälle att se och uppleva revyn i föreningslokalen.
- 1 maj Reveljen passerade, stannade och spelade utanför lokalerna. Reveljkorten delades ut som vanligt under marschen. Föreningen hade Öppet Hus och serverade kaffe, småfranska och kaka.
- 27 maj Blekinge Hembygdsförbunds årsmöte förlagt till Rydsgården, Johannishus. Jan-Eric Jansson, Sten A Petersson och Britt Hillborg deltog.
- 8 juni Diskussion på Länsstyrelsen, tema: Världsarvet. Jan-Eric Jansson, Rolf Andersson och Sven Norén deltog.
- 23 juni Lövmärknaden. Öppet Hus i föreningslokalen. Försäljning på den vanliga platsen framför Trefaldighetskyrkan.
- juli onsdag-em FGC ha åtagit sig passning/guidning i Pantarholmsstugan, Vega-Svens stuga och O W Anderssons stuga i Wämöparken.
- 3-6 aug SAIL 2006. FGC har haft försäljning och medlemsvärkning i ”Saluhallen” vid Hamnen. Lennart Kloo berättade om Saluhallen. Demonstrerade en modell, tillverkad av Stig Larsson, föreställande stadens vackra Saluhall. I föreningslokalen var det Öppet Hus mellan kl 12.00 och 20.00.
- 20 aug Hembygdens Dag i Wämöparken, försäljning/medlemsvärkning.
- 14 september Kaulskroniten expedieras.
- 14 september Marinens Musikkårs Mässingssextett underhåll under Anders Carlssons ledning. Plats: Amiralitetskyrkan.
- 19 oktober Stadsvandring på Stumholmen. Sven Norén guide.
- 21 oktober Kurs på Blekinge Museum. Tema: Att göra en bok. Ingemar Fredriksson deltog.
- 6 nov FGC:s styrelse gjorde studiebesök i Stadsförsamlingens lokaler. Vaktmästare Inge Pettersson guide.
- 9 nov Filmvisning för Odd Fellow:s seniorklubb. Lennart Kloo berättade.

- tade om stadsfarmar i Karlskrona. Rune Ohlsson visade.
- 16 nov Filmvisning i föreningslokalen. Rune Ohlsson visade.
- 3 dec 1:a advent, Öppet Hus i föreningslokalen med glögg och tillbehör och försäljning av årsboken 2006, vilken blev populär samt övrig försäljning av böcker m m. Sånggruppen So Seven besökte föreningen och underhöll med stämsång a capella.
- 18 dec Filmvisning på af Klint. Jan-Eric Jansson deltog. Rune Ohlsson visade filmer.

Föreningen har förevisat föreningslokalen och visat några av sina många filmer för ett antal olika fackliga organisationer samt för ett antal föreningar (9). Rune Ohlsson har ansvarat för samtliga film- och bildvisningar.

Redaktionskommittén har under året arbetat med Kaulskroniten och bearbetat material för nästa årsbok.

Programkommittén har haft sammankomster för föreningens programverksamhet.

Kommittén för stadsmiljöfrågor har besvarat stadsmiljöfrågor samt sammanställt pressmeddelande i ärendena.

Medlemsbladet Kaulskroniten, tjugoförsta årgången, har utkommit med två nummer, 1:2006 och 2:2006 på 48 sidor vardera. Redaktör för båda utgåvorna var Sten A Petersson. Råmaterial och bilder kompletteras, bearbetas och görs klart i dator till färdig tidning för tryckning av Göran Mårtensson.

Bokutgivning Årsbok 2006 ”Länkar till det förflutna” har tryckts i 1.500 exemplar. Författare var Ingemar Fredriksson. Gun Ekedahl och Göran Mårtensson som ansvariga och dessutom var Göran även ansvarig för layout och bearbetning i dator till färdigt original för tryckning.

Stipendiekommittén har sammanträtt under året.

Gåvor

Ett flertal penningssummor har av medlemmarna donerats till föreningen och till Jultomtefonden under året, då medlemmarna anser att föreningen bedriver en viktig verksamhet och är därför villiga att tillskjuta ett belopp utöver medlemsavgiften. Gåvor såsom böcker, tavlor, kartor, foton, tidningsklipp, filmer, affischer, vimpel till flaggstången på KFUM-gården. Den sistnämnda gåvan skänkt av Margit Landqvist.

I övrigt Ordföranden och övriga styrelsemedlemmar har varit föreningens representanter vid flera olika tillfällen.

FGC-ledamoten Rune Ohlsson har hjälpt föreningen med att scanna in foton och kartor i databas. Rune fortsätter med detta arbete.

Föreningen vill till Rune rikta ett särskilt tack för hans ovärderliga arbete.

Årsrapport 2006

från Gamla Carlsronas stadsmiljökommitté

Så kan vi i föreningen lägga ytterligare ett intensivt år, med stort engagemang kring frågor om vår stadsmiljö och kulturarv, bakom oss. Som vanligt har vi medverkat med synpunkter och förslag i kommunens planfrågor avseende markexploatering och byggärenden, samt deltagit i den offentliga debatten beträffande vår stads utveckling. Resultatet av detta arbete är svårt att mäta, men förhoppningsvis har vi ”sått ett och annat frö som hamnat i god jord”, och där kommunens beslutsfattare lyssnat och kanske tagit till sig.

Men många stora frågor saknar fortfarande tydliga svar, som exempel hur det blir med exploateringen och nybyggnationen av Skeppsbrokajen och Handelshamnen? Blir det, som vi i Gamla Carlsrona önskar, en gemensam plan för hela området med hänsyn till helheten? Kan vi våga hoppas, att det planerade hotellbygget på gasverkstomten vid Fisktorget inte blir av, eller betyder den politiska prestige mer än medborgarnas vilja? Kommer det på Trossö att, inom de närmaste åren, byggas ett kulturhus innehållande nytt bibliotek och andra faciliteter för upplevelser och gemenskap, som föreningen önskat och alla politiker tycks vara överens om, eller ska frågan hanteras i s.k. ”långbänk”? Kommer dom storstilade planerna för Pottholmen att förverkligas, eller kommer denna fantastiska markresurs att plottas bort, en liten bit i taget, genom en mer eller mindre ogenomtänkt nybyggnation?

I slutet av året blossade det upp en debatt, där föreningen var engagerad, kring matvarukedjan Lidl's byggnad på Pottholmen. Tyvärr verkar det som om våra politiker inte vill lyssna på medborgarnas synpunkter om att områdesplanera med hänsyn till helheten och miljön.

När kommer kommunen att ta världsarvsstatusen på allvar, och underhålla och vårda stadens äldsta bebyggelse, samt utveckla turistnäringen genom en helhjärtad satsning på Örlogsstaden Karlskronas unika förutsättningar, och dess historia?

När får vi se resultatet av alla goda förslag som framförts avseende stadens parker, Hoglands park och Tullparken, våra grönytor samt natur- och strövområden som Wämö och Dragsö?

En stor och mycket spännande fråga är den framtida exploateringen av Hattholmen – Oljehamnen, ett område i stadskärnans omedelbara närhet som ger fantastiska möjligheter till utveckling och nytänkande. Det borde nu vara tid för en bred diskussion där medborgarna får tycka till om visioner och konkreta förslag.

Den viktiga och för framtiden helt övergripande frågan, om vilken förtätning med nybebyggelse som stadskärnan tål med hänsyn till miljön, är också fortfarande obesvarad.

Föreningen Gamla Carlsrona har vid flera tillfällen, i debatter, remissvar och insändare, framfört kravet på en långsiktig trafikplan som omfattar hela Trossö och närliggande stadsdelar, med miljökonsekvenser avseende bullernivåer och avgasutsläpp. Där hänsyn tas till stadens naturliga förutsättningar, den direkta närheten och tillgängligheten till havet och skärgården med strandlinjer och kulturmiljö.

*1700-talsmagasinen i Kalvhagen
Foto: Rolf Andersson*

Stadsmiljökommitten har under året genomfört tre planerade sammanträden. Remissvar, skrivelser och förslag som lämnats, har diskuterats och förankrats i föreningens styrelse.

Inte minst viktigt att framhålla, är alla samtal med intresserade medlemmar som i samband med föreningens möten och andra arrangemang, och vid mer spontana kontakter, framfört värdefulla synpunkter och förslag. Kommitten har också haft tre gemensamma möten med representanter för Varvshistoriska föreningen, där vi pratat ihop oss angående våra världsarvsbyggnader och vad som bör göras för att öppna upp och öka tillgängligheten för besökare. Vi önskar bättre turistinformation, fler guidade turer med ökad tillgänglighet till det marina världsarvet, och att det arrangeras en årligen återkommande "Örlogsstadsvecka". I juni deltog representanter från vår förening i ett möte med länsantikvarien på Länsstyrelsen, och i december träffade vi kommunens nya politiska ledning, i kommunstyrelsens sessionssal på Phalanderska gården. Vid båda dessa tillfällen utbyttes tankar och framfördes önskemål om aktiviteter, för att öka intresset och uppmärksamheten kring världsarvet och stadens äldre bebyggelse.

Vi har också haft besök i föreningslokalen av elever från Blekinge tekniska högskolas linje för fysisk planering. Våra återkommande kontakter med högskolestudenterna som ska medverka till att forma framtidens stadsplanering, är ömsesidigt uppskattade.

En delegation från föreningens stadsmiljökommitte och styrelse var i augusti också inbjudna till ett möte med representanter för Saltöhem AB, där vi informerades, och gavs tillfälle att framföra synpunkter, beträffande pågående byggnation och framtida byggplaner.

I mars besökte styrelsen Karlskrona lampfabrik, och under ägarens ledning fick vi ta del av en levande industrihistoria, och i november gjordes ett studiebesök

hos stadsförsamlingen, där vi under sakkunnig ledning guidades runt i församlingens gamla, och väl bevarade och nyrenoverade, byggnader.

Stadsmiljökommitten och styrelsen har också under 2006 deltagit i den offentliga debatten kring Marinmusikkårens fortsatta placering i Karlskrona, Vattenborgen på Stortorget, dess bevarande och framtida användning, samt bevarandet av torgets gamla kullerstensbeläggning. Vi har också engagerat oss i frågan om att utsiktsplatsen på Wämö, med omgivande skogsområde kring Bryggarberget, bevaras och utvecklas som besöksmål och fritidsområde.

Pressbyråkiosken i Wämöparken Foto: Rolf Andersson

Under verksamhetsåret har föreningen besvarat remisser till kommunen i följande planfrågor:

Under verksamhetsåret har föreningen besvarat remisser till kommunen i följande planfrågor:

- 14/2 Detaljplan för Flundran 3 m.fl. på Saltö (tidigare yttranden 27/7-05 och 16/11-05)
- 14/2 Detaljplan för fastigheten Karlskrona 5:53, Krutvikens Gästgivaregård
- 14/2 Planprogram för del av Karlskrona 5:10 m.fl. – Wämöstrand
- 11/4 Detaljplan för Karlskrona 2:1, Skeppsbrokajen (tidigare yttranden 17/7-05 och 6/12-05)
- 16/6 Karlskrona stadsmiljöprogram 2006.

Dessutom har vi från föreningen, i skrivelser till Länsstyrelsen och Karlskrona kommun, begärt att följande fastigheter/byggnader byggnadsminnesförklaras och K-märks:

- 11/4 Karlskrona Lampfabriks fastighet på Pantarholmen.
- 14/11 Magasinsbyggnaderna från tidigt 1700-tal, inom kvarteret Gullin i Kalvhagen.
- 4/12 Pressbyråkiosken i Wämöparken. Sveriges äldst bevarade pressbyråkiosk.

Samtliga remissyttrande, med underlag, samt skrivelser finns tillgängliga för våra medlemmar, i föreningslokalen, och är dessutom utlagda på föreningens hemsida.

/ Rolf Andersson

TACK

Styrelsen för Föreningen Gamla Carlskrona vill framföra sitt varma tack för alla gåvor som våra medlemmar skänkt till föreningen. Vi vill särskilt poängtera att vi i år har möjlighet att dela ut ett stipendium ur Jultomtefonden vid årsmötet. Detta tack vare alla gåvor till denna fond.

Slutord

Vi kan sammanfatta 2006 som ett år med ett gott resultat sett till våra ambitioner och planer för årets verksamhet. För detta vill vi tacka ALLA medlemmar och övriga, som på olika sätt, har bidragit för att årets arbete har varit lyckosamt.

Ett särskilt tack riktas till Ingemar Fredriksson, författare till årsbok 2006, ”Länkar till det förflutna”, med mycket fint historiskt material. Den har tagits emot med mycket stort intresse.

Hela föreningen riktar de varmaste gratulationer till Sten A Petersson för hans erhållande av Karlskrona kommuns kulturpris 2006. Hans arbete med medlemsbladet ”Kaulskroniten” och kyrkogårdsdokumentation ligger till grund för denna prestigefyllda utmärkelse.

Den positiva respons som vi i styrelsen har fått av alla under året har gett oss uppmuntran att arbeta för ett Gott Nytt År, 2007.

Styrelsen

Undanlagda böcker

De medlemmar som ännu inte hämtat beställda böcker måste hämta dem innan mars månads utgång 2007 i annat fall säljs böckerna till andra intresserade.

Foton, negativ, vykort.

Har du bilder på hus, gator, kända personer, händelser i Karlskrona med omnejd (Inte bara centrum utan även tex. Hästö, Långö, Verkö, Lindesnäs, Nättraby, Lyckeby osv.) fram till ca 1970, är vi mycket tacksamma om vi fick möjlighet att kopiera dessa. Dels är det viktigt att dokumentera hur Karlskrona såg ut förr och dels är det trevligt att kunna illustrera medlemmarnas berättelser i Kaulskroniten och våra årsböcker.

Kontakta kansliet 0455-10190 eller e-posta info@fgc.nu eller skriv brev till Föreningen Gamla Carlskrona, Alamedan 11, 371 31 Karlskrona.

Medlemmen Gunnar Lind i Åmål har skrivit om Hantverksföreningens hus på Bredgatan, som ännu existerar, med samma verksamhet. Gunnar har även skickat med några intressanta foton och teckningar. Tyvärr var en del teckningar för otydliga för att kunna återges i bladet.

Red.

Unikt foto från Stumholmskanalen med gamla träbron på sent 1800-tal.

Hantverkshuset på Bredgatan.

Av Gunnar Lind.

Under några år i början och mitten av 1920-talet bodde jag i Hantverksföreningens hus på Bredgatan 12, där min far då var vaktmästare. På bilden intill ses jag i den magnifika trädgården framför det japanska tehuset. Jag var väl omkring tre år gammal så det måste ha varit 1923.

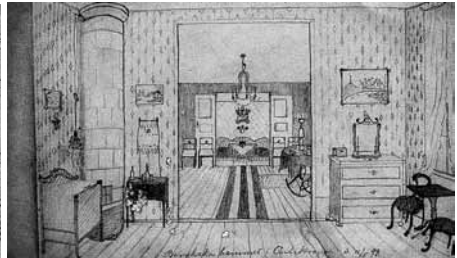
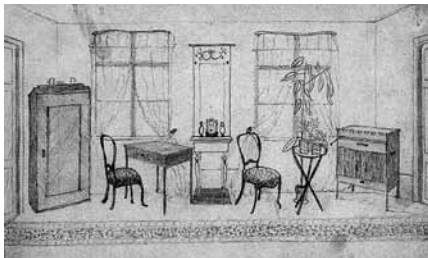
I trädgården här ordnades det varje sommar någon eller kanske några gånger ett nöjesfält med många stånd för lotterier, förströelser och tävlingar. Något som tydligen fascinerat mig mycket, eftersom det etsat sig fast i minnet, var porslinskrossningen. Antagligen försågs man med så kallat ”utskottsporslin” från Karlskrona porslinsfabrik, i samma kvarter, som väl var en av stadens stora industrier på den tiden.

I grannhuset bodde tant Emma, som vi barn kallade henne. Det måste ha varit samma Emma Bergh som bodde där trettio år tidigare, 1893.

Då hade hon en inackordering, en ung stockholmska, Celia Ehrenström, som tydligen hade fått tjänst som lärarinna i Karlskrona. Under några majdagar det året gjorde hon en del teckningar över sevärigheterna i staden som jag nu har i min ägo. Enligt ett vykort skickat från Karlskrona år 1900 skriver Celia att detta är hennes älsklingsstad.

På detta vykort, avsänt 9/2 1922, det måste vara fotograferat något eller några år tidigare, ser vi Tehuset och fontänen. Ett i dag bortglömt Karlskrona, som det var på det glada 20-talet.

Interiör från Berghska hemmet i Carlskrona 11/5 1893. Teckning av Celia Ehrenström.

Så förflyttar vi oss till 1940-talet. Från 1943 och fyra år framåt arbetade jag på Blekinge Läns Tidning. 1944 fick en annan ung stockholmska, med samma efternamn, anställning där som reporter. Hon hette Kristina Ehrenström och var brorsdotter till Celia. Tycke uppstod, som det heter, och på nyårsafton 1945 gifte vi oss.

Lövmarknaden 1946 eller 1947. Gunnar Lind med midsommarkrans i handen.

Det var på så sätt jag fick teckningarna i min ägo.

Släkten Ehrenström har annan anknytning till Blekinge. Stamfadern hette Ströman innan han adlades 1692. Han var häradshövding i södra Möre, som ligger i sydöstligaste Småland norr om Brömsebro. Han deltog i krigen mot Danmark och snapphanarna i Blekinge och tycks ha blivit överste. Författaren Sven-Edvin Salje nämner honom i en av sina böcker som ”den tystlåtna överste Ströman”.

SPARRENSGATAN

Av Birgitta Mattsson född Olsson.

Hur var det farmor, när du var liten flicka?
Mitt barnbarns enkla fråga får mig att tillbakablicka.
I tanken är jag åter tillbaks på ”Mammas gata”
- på 40-talets egen Sparrengata.

Här växte jag upp i huset nummer sju
som trots tidens rivningsraseri står kvar ännu.
Där bodde jag med mamma, pappa och min lillebror

och världen runtomkring var faktiskt större än man tror.

Innanför stenhusets stela fasad fanns det en solig gård
och ett litet trähus och ett stall-förråd.

Ofta hängde tvätt på tork på spända streck,
men sen fanns plats för lek, när de var väck.

Då lekte jag med Stig och Arne och Iren
och tant Johansson satt på bänken och log åt oss i solens sken;
för visst var det så att solen alltid sken,
och vi sprang runt i kortbyxor och bara ben?

Vi ritade rutor och hoppade hage och grävde gropar för kula
På räcket till källartrappan slog vi volter och fick en och annan bula.
Mot väggen hystade vi en-, två- och treboll
och höll på tanterna som gick på utedasset samtidigt koll.

Jag hade flera kamrater i sexan och nian, men vi lekte sällan på deras gård,
för vicevärden på den tiden, var mot främmande ungar rätt hård.
Jo, nu minns jag att ibland var det vinter – snöig och kall,
vi kunde mura fina snögubbar och göra hyddor i alla fall.

Uppå backen låg Fribergs röda hus, med gård som en idyll
och i hörnan bodde Ljungkrantz med prunkande klorofyll
i elva-tretton var det praktiskt, med en mangelbod
dit gick mamma med sin tvättkorg, så grannsämjan var god.

Tvärs över gatan i nummer tio, där bodde ”tantan Lind”
-en färgstark dam väl skyddad bakom plank och grind.
Fast ofta sågs hon ute i staden traska runt
och återvända hem med kassen full, av det andra kalla ”strunt”.

Vi hade nära upp till torget och hörde väl när Fredrikkyrkans klockor klang
och när musikkåren på Sparre ljöd, vi snabbt till gatans andra ände sprang.
När sjömansgossarna marscherade, vi stod givakt på appareljen,
och kunde höra när trumpetaren blåste både tapto och reveljen.

I vårt hus låg gatans egen mjölkaffär.
Alla hemmafruarna gick för att handla och prata där.
Jag fick också gå ett ärende åt mamma ibland

- minnet av en vurpa med mjölkflaskan finns ännu i min hand.

När mörkret föll på kom gubben från gasverket till lyktan vid vårt hus.
Med en magisk pinne drog han, och gav natten ljus.
Det var också tecken att gå hem för det var kväll,
men en sommarkväll kom ingen gubbe – då fick jag av mamma smäll.

I ett av de små trähusen uppåt backen fanns en skomakare
det var nog allt lim och terpentin som gjorde honom lite ”sne”.
På en pall i gränden satt Nobling med sitt staffli.
Sån tur att småstugorna finns kvar, fast tiden är förbi !

Men så en dag på 50-talet kom jätteskrapan Glufs-glufs och rev ett helt kvarter
och MITT eget gamla Sparrengata fanns ej mer !

Sparrengatan 10, Här bodde "Tantan Lind" världsartisen Linds hustru, ensam efter makens död 1940. Ett av de gamla hus som finns kvar idag.

Efterlyses uppgifter som kan besvara nedanstående påstående !

Bodde Hermann Göring på Hästö ?

Av Sten A. Petersson

Medlemmen Rigmor Blomberg, född Gustavsson, född på Hästöskolan där pappan var vaktmästare och som barn senare boende på tomten Furuberg, på Hästö, väckte mitt intresse och vetgirighet, med sin fråga, ”Bodde Hermann Göring före kriget på Hästö?” Rigmor har många gånger i barndomen, vid promenad i omgivningarna, hört fadern peka ut "Villa Marienäs" Alebrunnsvägen 18, med detta påstående. I dag ligger här en modern villa, men på platsen låg tidigare ett annat hus.

Jag har frågat runt äldre personer, som fortfarande har sina minnesfunktioner kvar. Alla mindes att de hört talas om att Göring skulle befunnit sig i Karlskrona, men att detta måste vara långt tillbaka i tiden, innan han alls var (ö)känd.

Mina efterforskningar ger vid handen att det borde ha varit mellan 1918 och tidigt 1930-tal, då han faktiskt hade anställning en tid, som civilflygare i Sverige.

Hermann Wilhelm von Göring var född 12/1 1893 i Rosenheim, Bayern. Under första världskriget var han stridsflygare, i den berömda Richthofeneskadern, men efter nederlaget kom han till Sverige. Här gifte han sig med friherinnan Karin Fock född von Rosen. Under denna tid hemföll han åt narkotikamissbruk och togs in på mentalsjukhus för behandling. Paret bodde med säkerhet på Odenplan 22 i huvudstaden år 1925. År 1926 vistades han på Långbro sjukhus, där han bedömdes som morfinist, utan möjlighet handha barnuppfostran. Anledning till detta uttalande var, att undersökningen gjordes, då Karin som led av epilepsi ville ha vårdnad, om sin son, Thomas Rantzow. Ansvarig läkare var A. R. Lundberg, som undertecknade 16/4 1926.

Vid Adolf Hitlers makttillträde blev Göring preussisk statsminister, rikets mest inflytelserika post och snart även general, riksmarskalk och chef för Luftwaffe, det tyska flygvapnet. Karin dog 1931 och några år senare gifte Hermann om sig, med skådespelerskan Emmy Sonneman. Då jag absolut inte är intresserad av att skriva en biografi, över den skrämmande krigsförbrytare denne Göring kom att bli, stannar jag här och vänder mig till läsaren med min efterlysning. Bevisligen har Göring bott i Sverige och vårdats här för sitt missbruk, men när och varför och i såfall hur länge, bodde han på Hästö. Det är frågan.

Har du något att berätta ?

Vi tar tacksamt emot berättelser om "hur det var för". Det behöver inte vara literära mästerverk. Kontakta kansliet.

Instrumentmakare P.A. Carlson Carlskrona

Harald Anderson

”Undertecknade, som under de sednare åren varit i tillfälle att taga en noga kännedom af de uti Carlskrona, af Instrumentmakaren P. A. Carlsson förfärdigade blås-instrumenter af Messing, nemligen, Waldthorn, Trumpeter, Basuner och Kenthorn, kunna med fullkomlig öfvertygelse intyga, att nämnde Instrumenter, i afseende på harmonisk renhet, lätthet vid anblåsningen och yttre prydlighet, icke allenast öfverträffa allt hvad i Sverige förut i denna väg blifvit produceradt, utan ock kunna jämföras med de bästa utländske Instrumenter af detta slag.”

Ovanstående citat ingår i ett yttrande lämnat den 24 jan. 1821 till styrelsen för Kongl. Svenska Musikaliska Akademien av en sakkunnig kommitté bestående av akademiledamöter. I gruppen ingick bl.a. Bernhard Crusell (1775 – 1838) tonsättare, dirigent och klarinettvirtuos samt Johan Friedrich Hirschfeld (f. 1775) tyskfödd valthornist verksam vid hovkapellet under flera decennier i början av 1800-talet.

Tillverkarens namn ingraverat på inventionshornets klockstycke, som finns återgivet på sidan 30.

Med hjälp av utdrag ur arkiv, protokoll och andra förteckningar samt med hänvisningar till museala musikinstrumentssamlingar skall vi i det följande försöka skapa oss en bild av denne skicklige hantverkare, som länge varit nästan bortglömd och för många musikintresserade i hans hemstad är helt okänd.

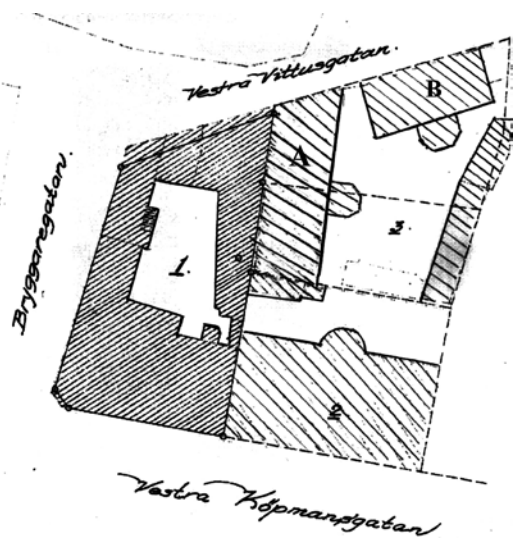
Låt oss börja med några personliga data. Petter Andreas Carlson föddes kl. ½ 7 på morgonen den 21 sept. 1779. Föräldrar var murarmästare Petter Carlsson och Maria Elisabeth Tisch (1744 – 1815). Som ett arv efter sin tyskättade morfar magister Christian Gottlieb Tisch, (vilken med sin familj också bodde i Karlskrona) kom Petter Andreas livet igenom att tillhöra Karlskrona Tyska församling. Den ödeläggande stadsbranden i Karlskrona år 1790 tillsammans med flera efterföljande svåra år i staden har för all framtid starkt begränsat tillgången på äldre arkivmaterial. Det innebär bl.a. att vi endast har fragmentarisk kunskap om familjerna Carlssons och Tisches släkthistoria under 1700-talet. Så saknar vi t.ex. fortfarande födelsedatum för murarmästare Petter Carlsson och vet endast att han avled före år 1805.

I Karlskrona stads mantalslängd för år 1805 står Petter Andreas Carlsson anteck-

nad som boende på tomt nr 67 i kvarter nr 2, även kallat kvarteret Dahlberg. Det gamla kvartersbegreppet i Karlskrona, tillämpat från början av 1700-talet fram till 1940-talet innebar en indelning av staden i 20 namngivna områden, alla med beteckningen kvarter. Varje sådant äldre, större kvarter omfattade ett flertal gatuumgivna kvarter av den typ för vilka vi i dag använder begreppet. Tomt nr 67 utgjorde västra hörntomten i den bebyggelse, som omgavs av gatorna Västra Wittusgatan, Bryggaregatan och Västra Köpmangatan. Infarten till gårdsplan och bostadshus låg på V. Wittusgatan 17. Med nutida begrepp ligger tomten i kvarteret Reval och svarar ungefär mot V. Wittusgatan 15. I några förteckningar, som utan källhänvisningar ingår i böcker tryckta på 1900-talet, talas det om att P.A. Carlsson även ägde fastigheter inom andra kvarter i Karlskrona. Vad gäller adressen på V. Wittusgatan finns det i mantalslängder och kyrkoarkivalier från första hälften av 1800-talet ett stort antal uppgifter, som visar att ett flertal personer tillhörande P. A. Carlsons familj och släkt bodde på 2:67 (tomt nr 67 i kvarteret Dahlberg). Det tycks för den skull vara högst sannolikt att det var här, som vår huvudperson hade sin bostad och även sin instrumentmakerverkstad. Foton tagna vid förra sekelskiftet visar nämligen verkstadsliknande lokaler i den del av tomten, som vetter mot Bryggaregatan.

P. A. Carlsson var under hela sin verksamma tid mantalsskriven på tomt nr 67 i kvarteret Dahlberg.

Tomterna nr 67 och 68 i kvarteret Dahlberg.

A: Bostadshuset på tomt nr 67.

Nr 1: Gård omgiven av de byggnader, som sannolikt innehöll P. A. Carlssons verkstadslokaler.

Elin Persdotter (1787 – 1869) hade tjänst som piga hos murarmästaränkan Maria Elisabeth Carlsson, Petter Andreas mor under åren 1811 – 1815. Sedan modern avlidit bodde Elin kvar i huset fram till c:a 1820. Petter Andreas trolovade sig med

Elin någon gång under den tid hon bodde på V. Wittusgatan 17. Deras förhållande kom dock aldrig att leda fram till ett äktenskap. Tillsammans fick de tre barn, Carl Johan f. 1814, Petter Andreas f. 1817 samt Johanna Petronella f. 1824. Elin som var född i Björkelycke, Kristianopels församling flyttade 1823 tillbaka österut i Bleking, först till Femmeryd och 1826 till Gretlinge i närheten av Fågelmara. I byn Gretlinge ägde P. A. Carlson under åren 1828 – 1840 den gård där hans trolovade och deras gemensamma barn bodde. Gården övertogs 1840 av Elin och efter P.A. Carlsons död av dottern Johanna och hennes man.

Själv bodde P. A. Carlson kvar på V. Wittusgatan fram till

sin död i ”nerffeber” / tyfus vid 63 års ålder, den 5 febr. 1843. Hans jordfästning skedde med all sannolikhet på kyrkogården intill Tyska kyrkan / Trefaldighetskyrkan. Gravställesboken lämnar nämligen inte någon uppgift om avvikande gravplats. I den husförhörslängd, som var i bruk under P. A. Carlsons sista levnadsår finns även antecknat att han varit medlem av kyrkorådet i sin församling.

De främsta källorna till kunskap om P. A. Carlsons verksamhet som instrumentmakare utgörs dels av anteckningar med bilagor i handlingar från Carlskrona Hall- & Manufakturrikt, dels av uppgifter i protokoll från Kongl. Musikaliska Akademien

Övre bilden: Tomt nr 67. Huset till höger var sannolikt P. A. Carlsons bostad.

Nedre bilden: V. Wittusgatans övre del vid mitten av 1900-talet. Öppningen i den mörka byggnaden leder in till lokaler, som i äldre tid troligen var P. A. Carlsons verkstad.

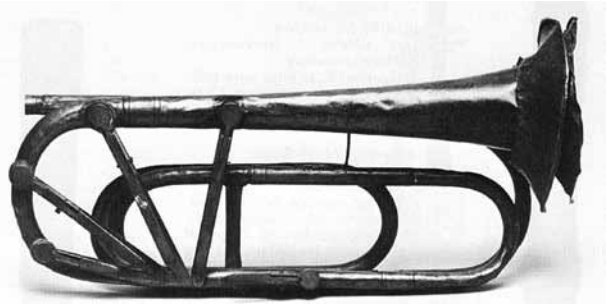
samt slutligen rent konkret av de musikinstrument, som finns bevarade på ett antal museer i landet.

I den tidigare omnämnda mantalslängden för 1805 har P. A. Carlson beteckningen gesäll, dock utan angiven yrkestillhörighet,

medan han året efter i husförhörslängden tituleras instrumentmakare. Ibland förekommer hos nutida skribenter utan källhänvisning uppgiften att P. A. Carlson skulle ha varit svarvare innan han började tillverka blåsinstrument. Verifiering av denna uppgift har det inte lyckats mig att finna. Själv skriver P. A. Carlson 1821 i ett brev till Musikaliska Akademien angående sin yrkesmässiga bakgrund att "... jag med eget naturligt anlag och till hjälp endast af ett outröttligt bemödande utan Läromästare och uppfödd till annat yrke, sjelf förskaffat mig... insigt i konsten att tillverka dylika Instrumenter..." --- Tilläggas kan att både hans far och en morbror var murarmästare.

Privilegium för att få rätt att bedriva viss typ av yrkesverksamhet beviljades vid den aktuella tiden av Kommerskollegium. Det avgörande vid privilegieringen var framställningssättet och inte produktionens art. Man erhöll privilegium på konstsvärning för framställning av t.ex. knappar, träblåsinstrument samt andra svarvade artiklar och på mässingsslageri för tillverkning av t.ex. kastruller, mässingsljustakar och bleckblåsinstrument.

År 1814 ansökte mässingsslagaren Petter Boman i Stockholm om "privilegium exclusivum", alltså ensamrätt, på 15 år för tillverkning av valthorn och basuner. När ärendet i vanlig ordning behandlades av Stockholms mässingsslagarämbete erkände man visserligen kvaliteten på Bomans instrument "men at Mäster Boman will berömma sig af, at ej sådane Walthorn äro af Svensk Hand förut tilwätkade och ännu kunna tilwätkas enär så påfordras, däruti röjer han sin okunnighet; Ty uti Linköping war en af våra Mästare wid Namn Thåström, som förfärdigade alla sorters Blåsinstrumenter, och är ännu i Carlsrona en däri skicklig af våra Ledamöter wid namn Carlson. Embetet anhåller för öfrigt at hos hwilken af dess Ledamöter sådane instrumenter beställas eller fordras, de alla måtte obehindrade få tilverka dem". I detta citat betecknas alltså P.A. Carlson som mässingsslagare, inte som mästare men väl som ledamot, vilket kan ha varit en omskrivning för den lägre rangen gesäll.

*Klafftrumpet. En säreget utformad trumpet med 5 klaffar.
Foto: Christer Ahlin, Västergötlands museum*

En inhemsk tillverkning av blåsinstrument med tillfredsställande kvalitet även för orkesterbruk tycks enligt tillgängliga källor ha startat först i början av 1800-talet eller möjligen vid sekelskiftet 1700 - 1800. 1830 nämns i protokoll från Musikaliska Akademien två i Stockholm tidigare verksamma blåsinstrumenttillverkare, Johan Hägerström och Petter Boman. Av dessa ansågs Hägerström, som var verksam från 1818, ha haft störst yrkesskicklighet.

I Carlskrona Hall- & Manufakturriätts redogörelse daterad 7 mars 1820 rörande verksamheten under 1819 finns följande anteckning: "Uti Blåsinstrumentmakare Hanteringen, hvarpå P. A.

Carlson Mästerskap vunnit, har denna Manufacturist under loppet av förflutna året förfärdigat diverse Sorters Blåsinstrument till uppgifvet värde 600 Rd Banco. Arbetare på denna Wärrckstad hafva varit Mästaren sjelf 1; Gesell 1." Samma år, 1819 registrerade Kommerskollegium tillverkningen som fabrik.

Hall- & Manufakturriätterna var en myndighet som fungerade enligt den s.k. Hallordningen. Dess arbete bestod i rättsskipning, produktkontroll och beskattning. Alla varor som tillverkades på fabriker och av hantverkare skulle kontrolleras, godkännas och om det var fysiskt möjligt förses med s.k. hallstämplig innan försäljning var tillåten. För P. A. Carlson finns följande uppgifter om årliga produktionsvärden bevarade.

1819: 600 Rd. Banco	1825: 800 Rd. Banco
1820: 600 Rd. Banco	1826: 1.000 Rd. Banco
1821: 300 Rd. Banco	1827: 1,200 Rd. Banco
1822: 600 Rd. Banco	1832: 1.831 Rd. Banco
1823: 800 Rd. Banco	1838: 1.131 Rd. Banco
1824: 800 Rd. Banco	1840: 988 Rd. Banco

Uppgift till Hall- & Manufakturriätts för år 1838

Undertecknad, Mästare
Petter Boman, C. & S. Hägerström.
färdiggjorda arbeten under året

Vio flöjter Waldhorn a 50 Rd/Bk	500
Tre Trompetor med byglor a 29	77
Spansys Orkestr Trompetor a 679 2/3	93.16
En Cornett horn	22
fyra Klarinetter a 30 Rd/Bk	120
En flöjter Fagott a 10 Rd/Bk	70
Tre flöjter quart Basuner a 33 1/2 Rd/Bk	100
fyra Tenor Oboer a 23	96
En alt. 2/2	16
En flöjter Bassett Horn a 50	50

Samma Wärrckstad Banco 1131-1/16

Carlskrona 13 Januari 1839

P. A. Carlson.

P. A. Carlsons egenhändiga förteckning över sin produktion för år 1838, inlämnad till Karlskrona Hall- och Manufakturriätten i januari 1839.

För 1832, 1838 och 1840 har vi kvar de förteckningar P. A. Carlson själv lämnade in till hallrätten med besked om produktionsresultatet under respektive år. Listan som visar tillverkningen under 1832 upptar följande instrument: 50 signaltrumpeter. 10 inventions-trumpeter, 12 valthorn, 7 klaffhorn, 11 basuner och 14 jägarhorn.

N:o

57.

Post- och Inrikes-
Tidningar.

STOCKHOLM, Fredagen den 9 Mars 1821.

Kongl. Musikaliska Akademien införde i Post- och Inrikes Tidningar den 9 mars 1821 en utförlig artikel med lovord över P. A. Carlsons tillverkning och yrkesskicklighet.

Redan 1820 hade omfattningen och kvaliteten av vår instrumentmakares arbete blivit så känd även i Stockholm att några av hans instrument efter uppvisande och provspelning blev föremål för bedömning av en grupp ledamöter inom Musikaliska Akademien. I protokoll skrivet efter ett kommittésammanträde den 16 dec. 1820 lämnar akademiens sekreterare Pehr Frigel en utförlig redogörelse för den diskussion som förts inför det yttrande kommittén i januari 1821 lämnade till akademiens styrelse.

Vid sammanträde den 24 jan. 1821 beslutade akademien att genom en artikel i Post- och Inrikes Tidningar (införd den 9 mars 1821) ”offentligen förklara mera-nämnde Konstnär sin tillfredsställelse över dess lyckliga och berömvärda bemödande, att här upphjelpa och fullkomna en tillverkning af så mycken vigt för Tonkonstens utöfning, och som i sin framgång bör leda till nationel vinst.”

Tillfredsställelsen hos Kongl Musikaliska Akademien över P. A. Carlsons tillverkning resulterade dessutom i att han den 28 dec. 1822 hedrades med att bli invald som medlem i akademien. P. A. Carlsons tack för utmärkelsen finns glädjande nog också bevarat i ett, enligt tidens sed, mycket underdånigt brev, daterat den 12 jan 1823 och ställt till akademiens preses ”högvälborne herr Grefve, Statsråd, General, Riddare och Commendeuren af Kongl. Maijsts Orden, samt Riddaren af Konung Carl den XIII:s och Kongl Svärds Orden” Anders Fredrik Skjöldebrand samt till övriga ledamöter.

I februari 1830 diskuterade Musikaliska Akademien en ansökan från instrumentmakaren Louis Ferdinand Violet från Berlin om att få tillstånd att starta tillverkning i Stockholm. Visserligen tillstod akademien att det rådde brist på instrumenttillverkare i Stockholm, speciellt sedan två i staden tidigare verksamma instrumentma-

kare ”nu mera voro med döden afgångne”, men med hänvisning till ”den för utmärkt skicklighet derutinnan väl kände Instrumentmakaren Pehr Carlson i Carlsrona” avslogs Violets ansökan. Dessutom ansåg sig ledamöterna känna till att P. A. Carlsson ”vore fullt sinnad, att innan korrt ifrån Carlsrona hitflytta och här upprätta sin verkstad”. Så skedde dock aldrig.

Beträffande spridningen inom landet av Carlsons instrument och rörande deras kvalitet skrev akademins sekreterare Pehr Frigel att Carlson ”i flera år försett ej allenast Regementerne utan ock Konungens Kapell med alla slags brukliga metall Instrumenter enligt säkra kännares omdöme, af yttersta godhet och sådana att de med de bästa utrikes förfärdigade kunna jemnföras”.

I Carlskrona Hall- & Manufacturrätts årsberättelse för 1839 finns följande anmärkning: ”P. A. Carlsons stora och nästan allmänt kända skicklighet i sitt yrke förtjenar uppmärksamhet från högre ort, så mycket hellre, som denne rättskaffens man icke själf söker väcka uppseende med sitt konstnärssinne, vilket han först i äldre åren genom flit och arbetsamhet utbildad och därefter i flere år förfärdigat åt de fleste Regement Blåsinstrumenter af den fullständigaste och renaste art samt besparat deras köpande utrikes.” --- Den som här fört pennan tycks inte ha känt till hur länge P. A. Carlson i realiteten varit verksam. Kanske är det något slags utmärkelse eller förtjänstmedalj, som hallrätten genom yttrandet vill efterlysa för sin instrumentmakares räkning. Med den återhållsamma läggning som P. A. Carlson tycks ha haft vet vi inte i vilken utsträckning han själf berättat om sitt mångåriga medlemskap i Musikaliska Akademien. Både i detta yttrande från hallrätten och ge-

Stopptrumpet utan byglar eller klaffar. Instrumentet har en böjd form för att underlätta spelning med s.k. stopptechnik. Under ses detaljbild av trumpetens förgyllda och vackert graverade klockstycke med tillverkningsår och instrumentmakarens namnteckning. Foto: Karin Vierth.

På Smålands Museum i Växjö förvaras en vackert svarvad träflöjt. Den isärtagna flöjtens olika delar kan placeras i ett specialtillverkat skinnfodral. Foto: Jörgen Ludvigsson.

nom formuleringar i protokoll från Musikaliska Akademiens står det klart att myndigheter och institutioner vid denna tid även vägde in näringspolitiska och nationalekonomiska aspekter i sina bedömningar.

P. A. Carlsons produktion från starten i början av seklet fram till hans död 1843 bestod i huvudsak av mässingsinstrument. I förteckningarna för åren 1832, 1838 och 1840 ingår följande instrumenttyper: Valthorn (= naturhorn och inventionshorn), trumpeter (= av natur- och inventionstyp), ventiltrumpet, cornet-horn, kenthorn, jägarhorn, klaffhorn, quart- tenor- och alt-basuner samt posthorn. Uppgiften från 1840 om en tillverkad ventiltrumpet visar att P. A. Carlson under senare delen av sin verksamhet även tillägnade sig konsten att förfärdiga instrument med ventiler, en vid denna tid tämligen ny uppfinning. Till det omfattande sortimentet skall även läggas flöjter. Sex sådana i trä med P. A. Carlsons märkning finns bevarade på museer i respektive Helsingborg, Växjö och Stockholm. Under de år för vilka vi saknar produktionsresultat kan naturligtvis ytterligare andra instrumenttyper ha förekommit.

Enligt ett flertal årsuppgifter från hallrätten hade P. A. Carlson till sin hjälp i verkstaden bara en enda gesäll samt därtill periodvis en lärling eller en arbetskarl. Tillverkarens märkning av instrumenten bestod av namnet "P A Carlson", ibland med tillägget "Carlskrona" eller "Ckrona". Någon gång är även tillverkningsåret utsatt. På mässingsinstrumenten placerades gravyren på utsidan av klockstycket.

Som P. A. Carlsons kollega och senare efterföljare som svensk blåsinstrumenttillverkare kan i första hand räknas Jacob Wahl (1801 – 1887) i Landskrona. Den-

nes omfattande verksamhet finns väl dokumenterad bl.a. genom en rekonstruktion i miniatyr på Landskrona museum av Wahls verkstad. Om Carlson och Wahl någonsin hade kontakt med varandra vet vi inte. Troligt är dock att den gesäll C. F. Stjernström, som 1841 lämnade en anställning hos P. A. Carlson för att flytta till Landskrona gjorde detta för en ny anställning hos Jacob Wahl. Efter dennes död drevs tillverkningen i Landskrona vidare under några decennier av hans yngre medarbetare.

Två tidigare gesäller vid Landskronafabriken, O. Ahlberg (c:a 1825 – 1852) och L. Ohlsson (1825 – 1893) grundade 1850 en musikinstrumentfabrik, huvudsakligen för tillverkning av bleckblåsinstrument, i Stockholm under namnet Ahlberg & Ohlsson. Denna firma kom att leva kvar ända fram till 1958.

Slutligen följer här nedan en sammanställning över de P. A. Carlson-instrument, som hittills gått att finna, främst bevarade på ett antal museer i landet. Insamlade uppgifter har genom musikforskaren Eric Wahlsteen till viss del hämtats från den s.k. Riksinventeringens lappkatalog vid Musikmuseet i Stockholm. Dessutom har direkta förfrågningar ställts till c:a 45 museer i landet.

Detta påkostade inventionshorn är ännu i fullt spelbart skick. Den undre bilden visar inventionshornet med sina 5 byglar placerade i den bevarade originallådan. Privat ägo

Blåsinstrument tillverkade av instrumentmakare P. A. Carlson, Carlskrona.

Förteckningen är systematiserad i följande ordning i förekommande fall:

Museum: Instrument *Inv. nr* Märkning *Tillbehör*;

Blekinge Museum: Trumpet 768 P A Carlson 1809 *F-märkt bygel*.

Göteborgs Stadsmuseum: Inventionshorn *GM 3852*.

Helsingborgs Museum: Tvärflöjt.

Kulturhistoriska Museet i Lund: Valthorn *KM 4421* P A Carlson *Munstycke & 5 byglar*.

Musikmuseet Stockholm: Flöjt, piccolo *N 77219*; Tvärflöjt *M 21*; Tvärflöjt *M 435*; Tvärflöjt *M 1573*; Tvärflöjt *M 2279*; Basun *M 482*; Inventionshorn *M 1556 5 byglar: Diss, C, B, E, D*; Inventionshorn *M 64*; Kenthorn *M 479*; Kenthorn *N 30283*; Naturhorn *M 1464*; Flygelhorn *M 1465*.

Nydahls Samling Stockholm: Trumpet P A Carlson; Naturhorn *IBB 010* Petter A Carlson Carlskrona *7 byglar: C, D, Diss, E, F, A, B*.

Smålands Museum Växjö: Tvärflöjt.

Västergötlands Museum, Skara: Klafftrumpet P A Carlson *C:krona med 5 klaffar*; Kenthorn P A Carlson *Ckron Stenberg med 6 klaffar*; Inventionshorn P A Carlson *Ckrona med F-bygel*; Inventionshorn P A Carlson i Karlskrona *med F-bygel*; Inventionshorn P A Carlson *Ckrona Skara med Diss-bygel*; Horn P A Carlson *Ckrona Skara med 6 klaffar*.

Östergötlands Länsmuseum Linköping: Inventionshorn *A 7784*.

Privat ägo: Inventionshorn P A Carlson *5 byglar*.

Litteratur och källhänvisningar:

Blekinge Museum: A. Liljas arkiv --- Svahns tomtregister --- Museets fotoarkiv Bromé Janerik: Karlskrona stads historia, del 2, 1790 – 1862

Helenius-Öberg Eva: Svenskt instrumentmakeri 1720 – 1800. (Delresultat av ett pågående avhandlingsarbete med titeln Svenskt instrumentmakeri 1720 – 1820.)

Inventering av blåsinstrument tillverkade av P. A. Carlson: Kontakt med c:a 45 museer i Sverige samt två museer i Danmark.

Karlskrona Hall- och Manufakturrätt: Protokoll och förteckningar.

Karlskrona stads mantalslängder

Kongl. Musikaliska Akademien: Uppgifter från protokoll

Kyrkoarkivalier: Tyska församlingen i Karlskrona samt Jämjö och Kristianopels församling

Lantmäteriet i Karlskrona : Stads- och tomtkartor

Nilsson Harald: Kulturens årsbok 1942: Instrumentmakare I.W.Wahl och hans verkstad.

Nordisk Familjebok; "Uggleupplagan": instrument- och personuppgifter

Sohlmans musiklexikon: uppgifter om blåsinstrument

Wahlsteen Eric: Movitz 2005/ 21 & 22: Lunds akademiska kapell. Studium av instrument samt särstudium av P A Carlssons (1779 – 1843) valthornsproduktion.

”Leijonanckerska tornet”.

Av Ingemar Fredriksson

Vatten har allt sedan Carlscrona grundades varit ett stort problem för staden. Nej, inte för Kungliga Svenska Flottans skepp att segla på, utan friskt tjänligt dricksvatten.

De brunnar som en gång fanns, eller senare grävdes, gav dåligt missfärgat och illaluktande vatten som spred flera epidemier. Några gårdar hade brunnar av bättre kvalitet och här kunde de som hade råd köpa sitt vatten. Vid Wachtmeisterska palatset (Grevagården) och Eneskiöldska, sedermera Nordenskiöldska gården, fick allmänheten dock fritt hämta vatten till husbehov. Grevagårdens brunn finns än i dag, men den vid Nordenskiöldska gården är sedan länge igenfylld. Den fanns i husgrunden vid det lilla inmurade valvet som fortfarande finns kvar vid gaveln mot Borgmästaregatan. Allmänheten kunde alltså ta sitt vatten direkt från gatan. Flottan och örlogsvarvet fordrade mycket färskvatten. Det hämtades från Lyckeby med specialbyggda skutor.

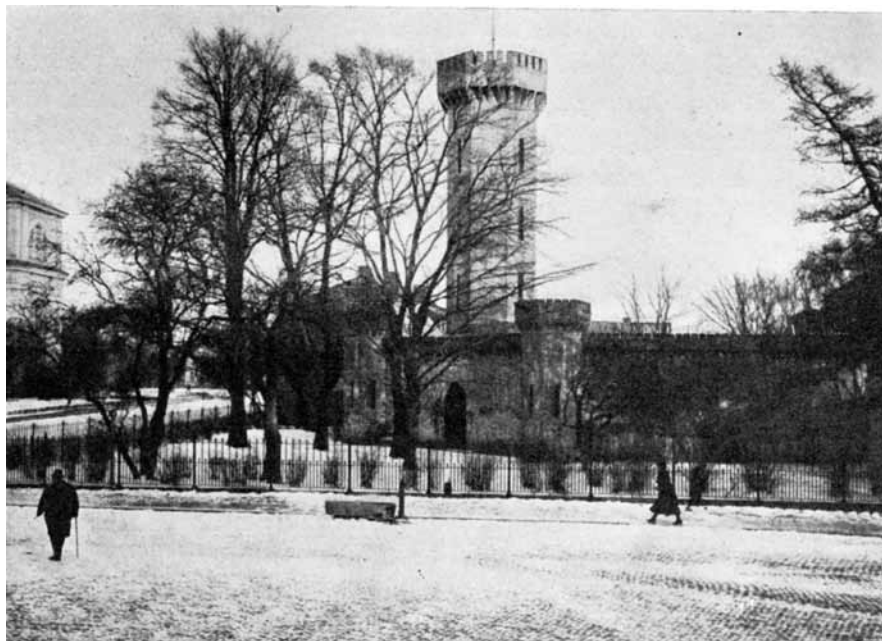
Det skulle dröja länge innan man på allvar lade fram planer att anlägga ett vattenverk för att få in färskvatten från fastlandet genom ledningar till staden. Innan man kom till skott hade olika lösningar diskuterats. Skulle man ta källvatten från Augerum eller åvatten från Lyckeby?

Järnrör med en diameter av 180 mm köptes in redan på 1830-talet för ändamålet och lades upp i förråd. Det beslutades att vattnet skulle tas från Lyckebyån och ledas till ett vattentorn på Trossö. Men det var först efter koleraepidemin 1853 som planerna började förverkligas.

På Stortorgetets södra sida står ett byggnadsverk som liknar en medeltida borg. Men delfinen på vindflöjeln i tornets topp skvallrar om att det kan ha med vatten att göra. Det stämmer, det är nämligen stadens gamla vattentorn. Tornet började byggas av Kronan år 1861 på Trossös högsta punkt, på den av magister P. von Schantz' inköpta hörntomten vid Stortorget 13.

Anläggningen, allmänt kallad Vattenborgen, ritades av ingenjör och överstelöjtnanten Fredric Wilhelm Leijonancker. Den stod klar 1862 och invigdes 1863. Mechaniska departementet på örlogsvarvet drev det hela. Överstelöjtnant Leijonancker stod för den praktiska ledningen men befälhavande amiralen K. M. Ehnemark hade den högsta tillsynen. Han hade alltså högsta befälet både på havet och över dricksvattnet. Karlskrona Stad fick nådigt anhålla om tilldelning till fontänen som stod i korsningen Borgmästare- och Ronnebygatan.

Själva vattenverket, som än i dag ligger intill bron över Lyckebyån, hade från

Vattenverkets lågreservoar vid stortorget . Invigt 1863. Observera järnstaketet och stenkarret där hästarna "vattnades".

början två filtreringsbassänger. Vattnet pumpades genom järnrören in till Stortorget med hjälp av en ångmaskin som stod uppställd vid Intaget, nära "Skitna Bäck", den gamla stadsgränsen mellan Vedeby och Gullberna ägor. Vattenverket och tornet var Sveriges tredje. Någon har sagt att det var Sveriges andra, men Stockholm och Göteborg var något före. Malmö kom fyra 1899. Allmänheten kunde nu ta relativt friskt rörledningsvatten ur kranar i några av stadens gathörn. Vattenkar för oxar och hästar att dricka ur ställdes upp på strategiska platser.

Systemet byggdes senare ut och man drog ledningar till gårdar och in i bostäderna. Vattenförbrukningen i Karlskrona ökade med åren och trycket från Vattenborgen räckte inte till. Ett förslag att använda en av dockorna på varvet för att lagra färskvatten i verkställdes inte, men ledningar drogs fram. För att få högre tryck byggdes i stället en stor vattenreservoar på Bryggareberget, vilken stod färdig år 1897. Det är den runda anläggningen med en liten "paviljong" på toppen, som ligger intill nuvarande Café Utkiken.

Det högre trycket gjorde att flera rörskarvar i gator och lägenheter på Trossö började läcka, så man fick åter använda Vattenborgen en tid tills nödiga reparationer utförts.

År 1899 överlämnades vattenverket till Karlskrona Stad. Anläggningen byggdes ut och 1939 stod ett nytt vattentorn klart på Bryggareberget, strax intill den gamla

Vattenverksanläggningen i Lyckeby byggd redan på 1860-talet. Vykort G Mårtensson arkiv vattenreservoaren. Kommer ni ihåg att det nya tornet var kamouflagemålat under andra världskriget?

Vattenborgen vid Stortorget, som turister tar för en gammal försvarsanläggning, skymt i dag av höga träd. Det högsta sägs vara en Sibirisk alm. Den är sällsynt och det lär finnas endast ett tjugotal exemplar i Sverige. På den gamla bilden ser vi att anläggningen tidigare omgärdades av ett staket. Observera karet där hästarna ”vattnades”. Det står fortfarande där.

Platsen framför tornet ligger i dag öde. Varför inte sommartid öppna ett ”Världsarvscentrum” här, där turister kan få information om Örlogsstaden Carlskrona? Kanske med en enkel kaffeservering.

Del 5 av Karl Almjungs följetong om ungdomsåren

MINA SKOL- OCH SPRINGPOJKSMINNEN FRÅN KARLSKRONA 1927 – 1937.

En händelserik skolväg

Det var mycket vi skolbarn hann uppleva på våra promenader till och från skolan. När vi skiljts från Lennart så passerade vi en rosenplantering. Där satt några ”Björkholmsegubbar” och diskuterade med blickarna vända mot de ankrade segelbåtarna vid Stakholmen. Långt ut på Borgmästarefjärden såg vi en av kronans båtar med kurs mot kruthuset på Ljungskär. Från Fiskbron kom några fiskare och grönsaksförsäljare seglande i sina storekor eller tuffade med sina knubbar genom Stakholmssundet och vidare under Ekholmsbron på väg hem till någon av öarna, utanför sta'n.

*På Saltöbron balanserade man ibland på det breda gjutna räcket när vädret var lugnt.
Vykort G. Mårtenson arkiv.*

På den tiden fanns det ingen bro till Stakholmen. Vid hörnet av Björkholmsplan och Strandvägen passerade vi Glans bilstation och BP:s bensinpump. Taxi och vanliga bensinmackor fanns inte i Karlskrona på den tiden. Men BP:s bensinpump sköttes av en man som hette Pelle. Han pumpade upp beställda liter bensin för hand. Från kajen kom småbåtsägarna upp till Pelle och köpte 5 liter oljeblandad bensin. Pelle hade ett 2 dl mått med vilket han först slog i oljan i dunken och sedan pumpade i bensinen. Han var noga med blandningen så att det blev riktigt. Kunderna däremot var noga med att hjälpa Pelle att hålla slangen så att varenda droppe bensin skulle nå dunken. Urfabrikör Frippe Johansson, som ägde marken där BP:s bensinpump stod, lät sedemera riva pumpen och byggde istället en hyresfastighet med affärslokaler i bottenplanet. När vi passerat Pelle och hans pump så kom vi förbi ytterligare en frisørsalong som ägdes av en tunnhårig barberare som folk kallade för ”Tuppen”. Där kostade en klippning 1 krona. I skyltfönstret gjorde frisören reklam för Marcassarolja och Azymolstimulus som skulle vara bra för hårtillväxten. En ödets ironi att då vara nästan flintis. När vi kom till hörnan av Fregattgatan fanns där en skräptomt där byggnadsfirman Carl E. Lindwall förvarade sina lager av plank och transportkärror och ibland stod en häst bunden där. Granntomten omgavs av ett högt plank och innanför det skällde en ilsken hund. Vi skyndade fort förbi bort mot ”Lil-laholms” vedaffär och de små röda stugorna med vita knutar och trädgårdstäppor. Där bodde en snäll gammal farbror som hade långa vita mustascher. Vi kallade honom för farbror Flora bara för att han älskade att pyssla med sina blommor och grönsaker.

Lycka är att meta

På Ekholmsbron stod några personer och stirrade ner i det kristallklara vattnet. Vi upptäckte att de tittade på en gädda som stod och solade sig. Bertil Persson, känd spelare i Saltö Bollklubb, stod och metade från bron. När han fick se gäddan sprang han hem och hämtade koppartråd som han gjorde en snara av, och med den fångade han gäddan.

Vi grabbar bestämde oss för att gå in till Hjelmkvists speceriaffär som låg på andra

Affärerna. Trulssons speceriaffär och Lindstams mjölkaffär fanns på målargatan 5, Ekholmen. Foto FGC arkiv.

sidan bron för att tiggas ett snöre. ”Vasego, kan vi få ett snöre?” Bod-Putte frågade vad vi skulle ha det till? Jag förklarade att mina små bröder skulle få snörena för att leka häst med. Putte hade sparade snören i en låda. Snörena, som var grova, fick han runt alla paket som levererades av grossisterna till firman. Pakettejp fanns ju inte på den tiden. Putte knöt ihop två snören och mätte noga ut över mina axlar och runt armhålorna att de räckte. Putte var väldigt hygglig. Vi bugade, tackade och gick. När vi kom ut på gatan gick vi in till Artur Johanssons cigarraffär som låg intill speceriaffären. Där brukade vi köpa metkrokar till att meta abborrar med. Krokarna kostade 1 öre styck. Vi var nu för gamla för att bara meta spigg med krokar gjorda av böjda knappnålar. När vi fått våra krokar fortsatte vi uppför backen där vi mötte ”Augustas lille Nils” som bar en korg på armen. Nils hade glasögon vilket var ovanligt att barn hade på den tiden. Nils var springpojke i Augusta Trulssons speceriaffär. Dit gick Arne in och tiggde en tom Vera margarinlåda. När Arne kom ut ifrån affären stötte han ihop med en flicka som kom ut ifrån Lindstams mjölkaffär. Lådan smällde i hennes spann så hon spillde ut lite av mjölken. Hoppas inte hon fick bannor av sin mamma när hon kom hem. Arne och jag fortsatte hemåt. Det var alldeles vindstilla så det var en perfekt dag att balansera på den breda gjutna kanten som utgjorde räcket på Saltöbron. Medan vi gick där passerade ett par passagerarbåtar som fraktade folk till de stora öarna Aspö och Hasslö. Min kamrat

Rosenfeltskolan. De flesta var klädda i kortbyxor som tröt ovanför knäna. De pojkar som kom ifrån familjer som hade det bra ekonomiskt ställt var klädda i golfbyxor så kallade äppelknycarbyxor. Alla elever bar huvudbonad och de flesta flesta hade svarta skärmössor. Men de mindre bemedlade bar "Smeckar", som vi kamrater brukade kalla lodismössor.

Foto G. Mårtensson arkiv

bodde i "Kronans hus" och han gick hem med sin låda. Jag klev över järnräcket till "Brandbryggan", vid den låg sillskutan "Fursten" och saluförde fetsill, kryddstil och ansjovis. Dessa varor såldes i lös vikt från tunnor.

Tio stycken Ansjovis

Intill bron stod lille stöddige Sixten även kallad Fimpfen och metade gädda. Skepparen på "Fursten" gav mig 50 öre för att gå och köpa en "Sydöstran" och ett blå paket snus åt honom. Tidningen kostade 10 öre och Karlskronasuset 20 öre. Jag fick alltså lämna tillbaka 20 öre. För besväret fick jag istället ansjovis som skepparen skopade upp i ett tidningspapper. Det var c:a 10 st ansjovisar som blev tack för hjälpen. När jag lämnade "Fursten" stod lille "Sixten" och kämpade med sitt långa bambuspö som hade fullt med korkar på reven och flöte. Plötsligt drog Sixten iland

en gädda på så där 1 kg. Vilken lycka! Själv fortsatte jag hem mellan ”Trossöbolagets” hus förbi det gamla röda trähuset där ”Stenholms” små flickor lekte. Själv gick jag upp på kullen bakom ”Bergströms affär” och satte mig bakom busksnåret. Där käkade jag upp mina ansjovisar. Bergströms tax, Puck, kom sättande och nosade på grumset, men det smakade honom inte, så jag petade in rensen under en buske. Sedan fortsatte jag hemåt genom dalen mot Koviken. Där låg en smedja i vilken de kommunala vägarbetarna fick sina borr skärpta. Smeden hette ”Sture” och hans medhjälpare, ”Smehalvan”, var en Saltögrabb vid namn Kalle. Runt smedjan hade närboende sina kaninburar och små odlade jordbitar. Ifrån stranden kom plötsligt en rad ankor vaggande över Ramsövägen och in i ett hål i ”Klaessons” plank och blandade sig med hans höns. Det var Klaesson som fick ge namn åt den branta backen med den grova eken på Klasabacken. Radhuset som var mitt hem var ändstationen på min vandring. Det fanns ingen bebyggelse längre upp utom ett färglöst staket. Jag klev över stenvallen vid ”rörgatan” bakom huset. Mamma undrade var jag varit så länge och varför jag luktade sill? Nu får du skynda dej, så att du hinner köpa svagdricka i Kooperativa innan pappa kommer hem.

Folkskolan, klasserna, 3 - 7.

Sommarlovet var slut, nu var det tid att börja i klass 3 och vi hade fem dryga år framför oss. Ingen samskola gällde utan pojkarna gick på ”Rosenfeldtskolan” och flickorna fick gå på ”Sjöbladsskolan”. På Amiralitetskolan gick några pojkklasser årskurserna 3 – 7 i nedre skolhuset. I övre gick barn i klasserna 1 – 2. Elever bosatta åt norr gick på Tullskolan. Jag skriver nu om mina minnen från Rosenfeldtskolan. Det kändes litet främmande för oss små pojkar, att vara tillsammans med så stora pojkar i synnerhet med de långbenta 7:de klassarna. De flesta var klädda i kortbyxor som tröt ovanför knäna. De pojkar som kom ifrån familjer som hade det bra ekonomiskt ställt var klädda i golfbyxor så kallade äppelknyckarbyxor. Ibland mera konservativa föräldrar fanns en oskriven lag att pojkar inte skulle bära långbyxor före konfirmationen. Däremot skulle alla elever bära huvudbonad och de flesta flesta hade svarta skärmössor. Men de mindre bemedlade bar ”Smeckar”, som vi kamrater brukade kalla lodismössor.

Min lärare blev Gustav Carlsson. Han bytte senare namn till Casslén. Nu blev det hårdare krav. Förutom vardagarna hade vi också undervisning på lördagar mellan 08.00 – 14.00. De lärarnamn som jag minns är Oskar Svensson som hade titeln tillsyningslärare samt Sven-Öjvind Swahn, Emil Pettersson med tillnamnet ”Blekinge-Pelle”, Harry Svensson med öknamnet ”Tut-tut”, Hugo Jarlbrink, Lindom Ericsson kallad Lill-Eric och slutligen Anders Regnell. Det fanns också en skolinspektör som hette Carl Aurell. Han kom på besök en gång per termin för att lyssna på en lektion.

Vi hade lång väg att gå från Saltö till skolan på Alamedan. Gick gjorde vi aldrig

Jacob Emberg

(Emil Rydows Eftr.)

Borgmästaregatan 17. Rikstelefon 113.

Försäljer till lägsta priser

**Järn, Rör, Byggnadsbeslag,
Hushållsartiklar, Kokspisar
— och Kaminer m. m. —**

Jacob Embergs Järnaffär Borgmästaregatan 17. Foto FGC arkiv. Annonser från almanacka 1929 G. Mårtensson arkiv

utan vi sprang. I vår familj var vi ju tio syskon. Fem av oss var i skolåldern och skulle varje morgon trängas om ett tvättfat på en stol i köket. En dag skulle en av mina systrar stryka sitt skolköksförkläde på köksbordet innan hon gick till skolan. Hon värmde strykjärnet på ett gaskök. Så när järnet var varmt, tog hon det i handen och svängde runt för att gå till bordet. Samtidigt böjde sig en av mina bröder över tvättfatet för att tvätta halsen. Han var endast iförd en kort skjorta och i svängen råkade min syster stöta till hans ena stjärthalva med strykjärnet. Det hördes ett hemskt vrål och sedan började det osa stekt skinka! Mamma handlade raskt och tvättade genast brännsåret med lerjodlösning. Därefter skrapade hon fnock från ett rent lakan och placerade på såret. Sedan sprang min bror till skolan utan att knota. Men det blev ett ärr i form av ett halvt strykjärn på baken och det fick han behålla livet ut.

Det gällde att hinna till skolan innan klockan ringde in. Alla elever skulle vara uppställda klassvis i en halvcirkel nedanför trappuppgången. De som kom springande sent fick ställa sig i ett särskilt led. När alla marscherat upp klassvis blev det eftersläntarnas tur. Då stod vakthavande lärare med en rotting i handen, och han piskade de eleverna när de fick order att springa upp för trappan och in i skolan. Alla blev inte träffade och drogs någon fram blev oftast inte rappat så hårt. Det var vi som bodde långt från skolan som alltid blev drabbade. Varje skoldag började med morgonbön och psalmsång, och magistern spelade på orgeln. Hade morgonbönen börjat, innan vi hunnit in i salen fick vi stå kvar i korridoren till bönen var över. Vi blev uppskrivna för försen ankomst i en ”anmärkningsbok”. En gång i månaden skulle vi visa våra föräldrar denna bok. Och de skulle skriva sina namn däri, för att lärarna skulle veta att vi visat fram boken. I boken kunde till exempel stå följande: ”Sen ankomst 3 gånger, Bättre läxläsning önskvärd eller 5 fel i rättsskrivning”. Ett antal år senare skedde en viss liberalisering. Vi fick springa in utan uppställning utanför först. Resultatet blev att alla hann in innan morgonbönen bör-

jade. Morgonlektionen kunde börja under mer humana former.

Vår lärare hade ett eget betygssystem. Han utdelade 0-1-2-3 i betyg vid läxförhören. Hade vi fått tre nollor i rad, då fick vi gå fram och böja oss ner och få mottaga några rottingrapp på rumpan. Hade vi tre fel i rättskrivning blev det godkänt, men sedan blev det ett rapp för varje överstigande fel. Hänsyn togs till sammansatta svåra ord. Det hände att rottingen sprack och flisade sig av allt agande. Vi var två pojkar som fick gå till Jakob Ernbergs järnhandel och köpa en ny rotting. I affären fanns en ställning med rottingar i speciella längder och grovlekar som kostade 50 öre stycket. Expediten var alltid retfull och hånade oss och sa: ”Är det ni som ska smaka den?”

En del elever var ofta retfulla och nosiga mot lärarna som kunde ilskna till och ge eleven en omgång. Ibland var det för bagateller som ingen i dagens samhälle skulle bry sig om. Många elever reagerade inte på bestraffningen utan fortsatte känna sig stödiga. Jag minns särskilt Folke som var snäll men råstark. Jag vet inte, vad han gjorde, kanske en ful grimas när han fick stryk, reagerade han inte, utan gick och satte sig i sin bänk. Detta retade troligtvis magistern. Han tog ut Folke i korridoren och knackade på i klassrummet mitt emot samt bad denna läraren hålla Folke. Salsdörrarna var öppna. Vår lärare var extremt liten till växten. Folke gav honom en knuff mot den andre läraren så båda åkte in i kläderna som var upphängda längs väggen. Sedan gick han in och satte sig i sin bänk igen. Om en stund kom magistern in och satte sig i katedern. Han var röd i ansiktet men sa inte ett ljud. Folke fick efter den händelsen vara ifred.

Vi var fyra pojkar i klassen vars föräldrar skaffat oss jobb med att bära ut tidningar på eftermiddagarna. (Sydöstran var på den tiden eftermiddagstidning). Vi hade slöjdlektioner mellan kl. 12.00 – 14.00 och 14.00 – 16.00. Vi frågade läraren om vi fick ledigt från slöjden mellan 12.00 – 14.00 för att arbeta. Magistern svarade: ”Jag struntar i Sydöstran, skollektionerna är viktigare än arbete.” Magistern trodde nog att vi var ute efter rummelpengar. Arbetet skulle ha gett omkring 15-16 kronor i månaden som våra föräldrar behövde till hyran. Efter påtryckningar gav magistern med sig. Och vi fick till en början ledigt bara en lektion och vårt slöjdbetyg blev uselt. Men sedan blev vi lediga alla fyra timmarna ifrån slöjden.

I dessa årskurserna hade vi högläsning om Marco Polo, Sven Hedin och ”Svenskarna och deras hövdingar”. Vi fick läsa ett stycke var per lektion. Då brukade jag passa på att räkna mina hemtal bakom ryggen på min framförvarande kamrat. Jag höll samtidigt reda på var i berättelsen jag skulle komma in och läsa.

På vårterminen i fjärde klass var det tentamensprov till läroverket. Det gällde att inte bara vara duktig. Man skulle ha föräldrar som kunde finansiera studierna också. Flera duktiga elever avstod från att tenta på grund av pengabrist. Hemma var vi nog minst fem som skulle ha klarat tentan. Vår pappa sa då: ”Skall en gå i läroverk så skall alla gå. Det har vi inte råd med punkt och slut”. Ibland kunde någon riktigt

Sydöstra Sverges Dagblad. Beläget in på gården Borgmästaregatan 17. Bild från boken "Beskrivning över Blekinge" sidan 105

duktig elev bli frielev. De ansågs inte fina nog att umgås med de rika eleverna därför blev de ganska ensamma. Vi, deras gamla kamrater, tyckte att de var för fina för oss i sina läroverksmössor. Efter läroverksintagningarna blev vår klass så liten att skolstyrelsen beslöt dela upp oss elever på två andra klasser. Vi var sex elever som fick magister "Anders Regnell" till klasslärare. Han kallades på grund av sitt utseende för "juden". Han såg väldigt sträng ut. Men han kunde vara mycket underhållande och berättade historier och vitsar. Han brukade berätta en vits om en jude. Då började det fnissas i klassen. Då sa magistern: "Jag vet att ni pojkar kallar mej för juden, men ni ska veta att jag har inte en droppe judiskt blod i mina ådror". Magisterns stora hobby var att spela schack. Jag trodde, att han inte hade många år kvar till sin pension, för han såg dåligt därför fuskades det rätt öppet i klassen. Magistern skällde ibland på oss men han använde sällan rottingen.

När läroverkseleverna blivit utgallrade märktes en ny attityd bland lärarna – "nu behöver vi inte ta det så hårt, dessa eleverna ska inte bli annat än kroppsarbetare." – Tänk om dessa lärare fått leva och sett hur många av de svaga och medelgoda eleverna som både läst till ingenjörer och blivit höga tjänstemän inom stadsförvaltningen.

Vi hade två spelevinkar i vår klass som gärna gjorde satyg. De hade antagligen blivit inspirerade av seriefigurerna "Knoll och Tott". Deras värsta sabotage hände i slöjdsalen. Där fanns ett virkesförråd med ett bord och ett par stolar. När eleverna kommit igång med sitt Arbete brukade lärarna sitta där en stund vid bordet och sam-

språka. Dessa båda busfrön hade –otroligt men sant– sågat av en bit på varje bordsbena och satt dit bitarna igen, så bordet såg helt ut. Ett par elever skulle just då gå med magister Swahn och hämta virke till skärbrädor.

Där satt de två lärarna på var sin stol. Magister Swahn gick fram till dem och satte sig på bordskanten och ”pladask” åkte Sven-Öjvind Swahn i golvet, hulle om buller bland stolar, brädbitar och lärare. Det blev förhör men naturligtvis hade ingen sett någonting. Lärarna plockade ut två misstänkta och en fick smörj, men då visade det sig att syndarna var så justa att de erkände. De togs in i förrådet och fick en rejäl avbasning. Deras föräldrar fick ersätta bordet och kanske fick pojkarna ett kok stryk även när de kom hem.

N. Lindoffs Bryggeri

Rekommenderar sitt extra goda

Måltidsdricka.

Telefon 378. Ö. Prinsgatan 11. Telefon 378.

Bostaden: Telefon Lyckeby 135.

Lindoffs bryggeri, nederlag. Östra Prinsgatan 11. Porten in till gården. Foto FGC arkiv. Annonser från telefonkatalog 1936. G. Mårtensson arkiv

En storfamiljs liv i en enrummare på Saltö.

Någon byggnation av hus med vattentoilet och badrum hade ännu inte kommit igång på Saltö. Där byggdes fortfarande omoderna hus med torrtoaletter. I skolan fick vi var fjortonde dag traska ner till ”varmbadhuset”. Ett par skolelever hade badkar hemma i källaren. De måste ha intyg med sig hemifrån för att slippa badet. När vi andra kom till badhuset fick vi först sitta i bastun med var sin balja och tvätta fötterna med hjälp av panelborste. Därefter fick vi byta vatten för att tvätta kroppen. Tvål och handduk hade vi med oss hemifrån. Genom varmduschen fick vi gå i en ring och sedan in i kallduschen. Var det någon som inte tog en riktig kalldusch, så sög baderskan tag i armen och höll honom kvar. Sedan fick vi basta och duscha efter behag. Att hoppa i bassängen var frivilligt. När vi torkade oss, kunde vi se vilka som fått rottingrapp. De hade röda ränder på skinkorna. Det värsta jag sett var rumpan på bordssabotörerna. Djupa lila fåror med löst tunt skinn över. Idag hade detta

klassats som misshandel. Läraren hade säkert blivit avskedad eller fått en varning.

Mellan lektionstimmarna hade vi tio minuters rast, en halvtimmes lunchrast mellan kl. 11.00 – 11.30. De närboende skolbarnen kunde gå hem och äta. Vi som bodde i periferin hade ett par påläggslösa smörgåsar i paket med papper om i fickan. Något att dricka hade vi ej. På långväggen fanns en pump med stril. Där drack vi några munnar vatten. En del kamrater hade ingen mat med sig. De bad om en skorpa med lite malle på. Hade någon ett äpple med sig var det alltid någon som bad om kaxet när det var litet kvar. Någon kunde komma och be om yxet (kärnhuset, skruttet). Det blev alltså tre munnar om ett äpple. Om någon kamrat ägde en femöring så följdes vi åt tre pojkar till Lindorfs bryggeri. Det låg intill skolan på Prinsgatan, och där räckte vår slant till en stor sejdel svagdricka som släckte törsten för tre pojkvaskrar.

Lekar på rasterna.

På nedre skolgårdshalvan spelade intresserade fotboll. Det var Bollisfantasterna mot IFK-fantasterna. Bollis står för Karlskrona Bollklubb. IFK står för Idrottsföreningen Kamraterna. Båda lagen spelade med i Sydöstra serien. (Ordet var ej uppfunnet.) Vi som inte var intresserade av fotboll tekade istället. Det gick till på följande sätt. Vi använde bleck- och blyknappar (benknappar godkändes ej). Knapparna skars bort från utslitna kläder innan de såldes till lump. De som hade militärer i familjen kom över blyknappar från utslitna kypertställ=blåstall. De knapparna kallades för blydunsare. En del kamrater hade lagt bleckknappar på spårvägsrälsen och dessa kallades för flatlusar och sådana var godkända. Vi formade en blydunsare fyrkantig till att kasta med. Så stod vi ungefär 2 meter från en vägg och kastade. Den som kom närmast fick börja. Om insatsen t.ex. var två, lade vi två knappar var med rätsidan upp i handen på den som skulle börja. Sedan slängde han knapparna i väggen och alla som kom med avigsidan upp var vinst. Sedan blev det nästas tur tills alla knappar var vända.

Kamrater som hade pengar köpte femöres kolor förpackade tillsammans med bilder på idrottsstjärnor och filmdito. Om man råkade få dubletter bytte man dem mot någon bild som man inte hade.

På vintern höll vi mest till på skolgården mot Alamedan. Där marscherade ofta trupper till "Örlogsvarvet" för yrkesutbildning från Flottans kasern Sparre och sedan åter till kasernen. Några frön kastade snöbollar in i leden och de stackars beväringarna kunde bara huka sig och ta emot. Fick någon lärare se snöbollskastandet stoppade han det genast.

Om vädret var soligt under någon långrast brukade vi gå ner till Kungsbron och sätta oss på någon av trapporna i solgasset och äta våra smörgåsar. Då kunde vi se ut mot Smörasken och Getskår. Ofta låg där någon av flottans båtar ute på reddan. Hade vi tur låg övningsfartygen "Jarramas" och "Af Chapman" där med skepps-

Vid Klockstapeln låg "Mässabacken", där man åkte kälke. Foto G. Mårtensson arkiv

gossarna. Ibland såg vi "Fylgia" när den kom från någon av sina långresor. Då körde slupar med flottister in och ut till Fylgia. Vid Kungsbropiren la Bore till. Den forslade kustartillerister till förläggningen ute på Kungsholmsfort och Aspö Mad. Kustartilleristerna hade samma uniformer som flottans folk, men med röda gradbe-teckningar. I folkmun kallades de för "skogsmatrosor" eller "knektar".

När vi satt där såg vi en gumma och hennes gubbe som hade ett långt skägg som stod på kajen och saluförde äpplen från en korg till beväringarna. Vi hade det riktigt skönt i solgasset. Om vi någon gång ägde en tioöring så gick vi till Olssons mjölkaffär intill Brunnsgänd. Tio öre räckte till en halv wienerlängd och ett glas mjölk. Det var fest att sätta sig på stolen vid gjutjärnsbordet med marmorskivan och kalasa. Vid norra hörnet av Alamedan och S.Smedjegatan låg den "Kommunala mellanskolan" för flickor. Vi smygtittade på dem när de spelade korgboll. Då var flickorna pluffsigt klädda jämfört med nutidens gymnastiserande flickor.

Vi var två klasser som hade gymnastik tillsammans. Vid tjänlig väderlek kunde vi någon gång få spela fotboll på gårdsplanen. A- och B-lag valdes ut och vi spe-lade tjugo minuter var. Skocken som blev kvar blev C-laget som fick spela tills det ringde. I gymnastiksalen blev det Ling-gymnastik och någon gång handboll. Ibland leddes gymnastiken av kaptan Sjöberg. Han drillade oss så vi fick medverka i en gymnastikuppvisning i Flottans Exercishus.

När snön låg fick vi låna skidor i skolan. De var otympliga och långa för de småväxta eleverna. Jag vill minnas att det fanns några långa kälkar som vi också fick låna. Vi höll till kring Klockstapeln och tillsammans med skeppsgossarna åkte

Kallbadhuset Saltsjöbaden. Beläget vid sydöstra hörnet av udden mellan Tyska bryggaregården och Wämövikens. Vykort. G Mårtensson arkiv.

vi nedför ”Mässabacken.” Från ”Kronostallarna” kom kusken ”Sandberg” med en släde till ”Sjöreserven,” Nu började det komma nya lekar, det spelades kula, en del spelade ”Jo-Jo” och knappteckningen försvann.

I skolans källarvåning fanns ett soppkök. Soppan kallades ”De galnes vän”. Där hämtade mindre bemedlade åldringar grönsakssopa någon dag i veckan. De lotsade sig fram med sina spänner bland stämmiga och lekande barn. Om det någon gång blev knytnävsslagsmål bildades en tät ring som upplöstes när vakthavande lärare kom med sin rotting. På skolgården fanns ett fyrkantigt trälock över en kopplingsbrunn. Den användes som ansattsbräda för bockhoppning av de större pojkarna. Det var våghalsar som utövade den sporten. Han som stod bock var en bastant yngling med fötterna stadigt i marken. Det kunde bli över två meter innan den styvaste rev bocken. Bockpojken fick tåla rediga smällar när hopparnas händer slog i ryggen på honom. Bockpojken var lika dyrkad som en bra målvakt. På båda sidor stod kraftiga pojkar och tog emot hopparna så de ej slog i marken. Massor av åskådarna placerade sig också på båda sidorna.

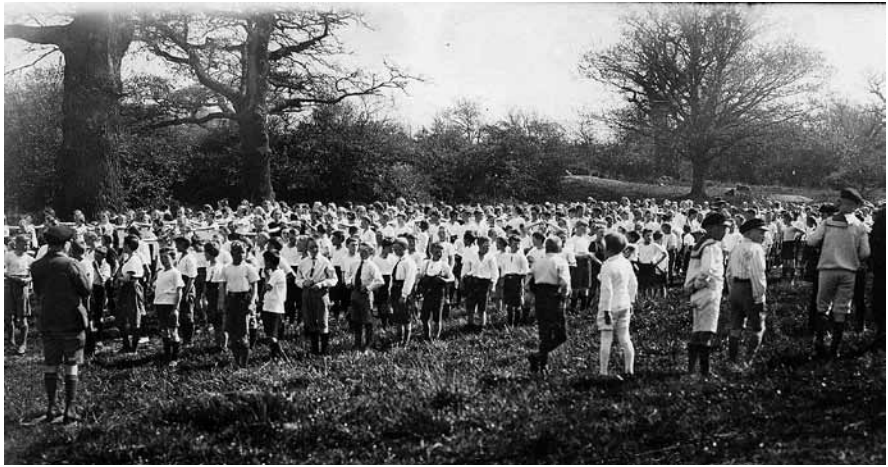
Någon direkt mobbning såg jag aldrig. Ordet mobba fanns väl inte i vår vokabulär på den tiden. Vi var alla i ungefär samma sociala klass. Det hände väl någon gång att tre pojkar, mest på lek tog tag i en fjärde. Två av dem vred armarna lätt så offret fick böja sig ner, den tredje utdelade sedan sparkar med utsidan av foten mot baken, medan dom gick framåt med offret. Det gjorde inte ont, var bara obehagligt och de höll på bara en liten stund. Det var inget utvalt offer utan kunde drabba vem som helst. Sparken som utdelades kallades ”Sjörling”. De flesta pojkar hade en fickkniv, eller en ”Morakniv i skärpet eller en så kallad ”scoutkniv” som satt i bältet baktill. En dag när en scoutpojke skulle ha bestraffning med rottingen av någon anledning så var han tvungen att flytta på kniven när rappen föll. En annan elev, som skulle agas, bad magistern att få vänta till nästa dag med bestraffningen eftersom han hade så tunna byxor just denna da´n. Men magistern var bestämd bestraffningen skulle verkställas bums.

Spårvagnarna vid ändhållplatsen Bergåsa ca 1930. Vykort G.Mårtensson arkiv

På gården till Lindorfs bryggeri brukade vi smyga in och plocka nedfallna valnötter. Magister Swahns hus låg intill, det var kanske därifrån som nötterna kom. Bryggeriet hade en anställd som hette Pelle, han stod i porten en gång när vi gick förbi. Vi såg att det var gott om nerfallna valnötter på marken. Pelle sa: ”Kom in pojkar och plocka”. Vi blev jätteglada och skyndade oss in. Under tiden reglade Pelle porten och tog fram en rotting som han började piska oss med. Det blev ganska många slag innan vi fått upp porten och kunde springa därifrån. Vi gick aldrig dit in och köpte svagdricka igen. Pelle förlorade dessa pengar som han troligen brukade stoppade i egen ficka.

Innan vårterminen tog slut och om vädret tillät fick vi ta oss ut till Saltsjöbaden. Det var ett utebadhus med olika instängslade bassänger. Där fanns en bassäng med lågt vattenstånd bara för barn och dem som inte kunde simma. Den bassängen kallades för ”Spottlådan”. Några av eleverna var särskilt duktiga i simning och tog både Kandidat- och Magistermärkena. De elever som inte kunde simma fick öva torrsim på höstterminen. Saltsjöbaden låg en bit bortanför Slakteriet och Bryggeriet, precis utanför Kolerakyrkogården. Badhuset revs så småningom ty kommunen tyckte det blev för dyrbart att underhålla då den ökande sjötrafiken orsakade en del skador på virket. På hemvägen efter badet gick vi genom ”Blå Port”. Vid Polhems-gatan låg en läskedrycksfabrik ”Pärulan”. Där köpte vi läsk som hette ”Skogsbär” och som fylldes på en av våra tomma saftflaskor. Det kostade 20 öre. Man pressade i kolsyran medan vi väntade. När vi fått läskan satte vi oss i gräset och drack ur alltihop och sen gick vi hem, för pengarna till spårvagnspoletterna hade vi använt till lemonaden.

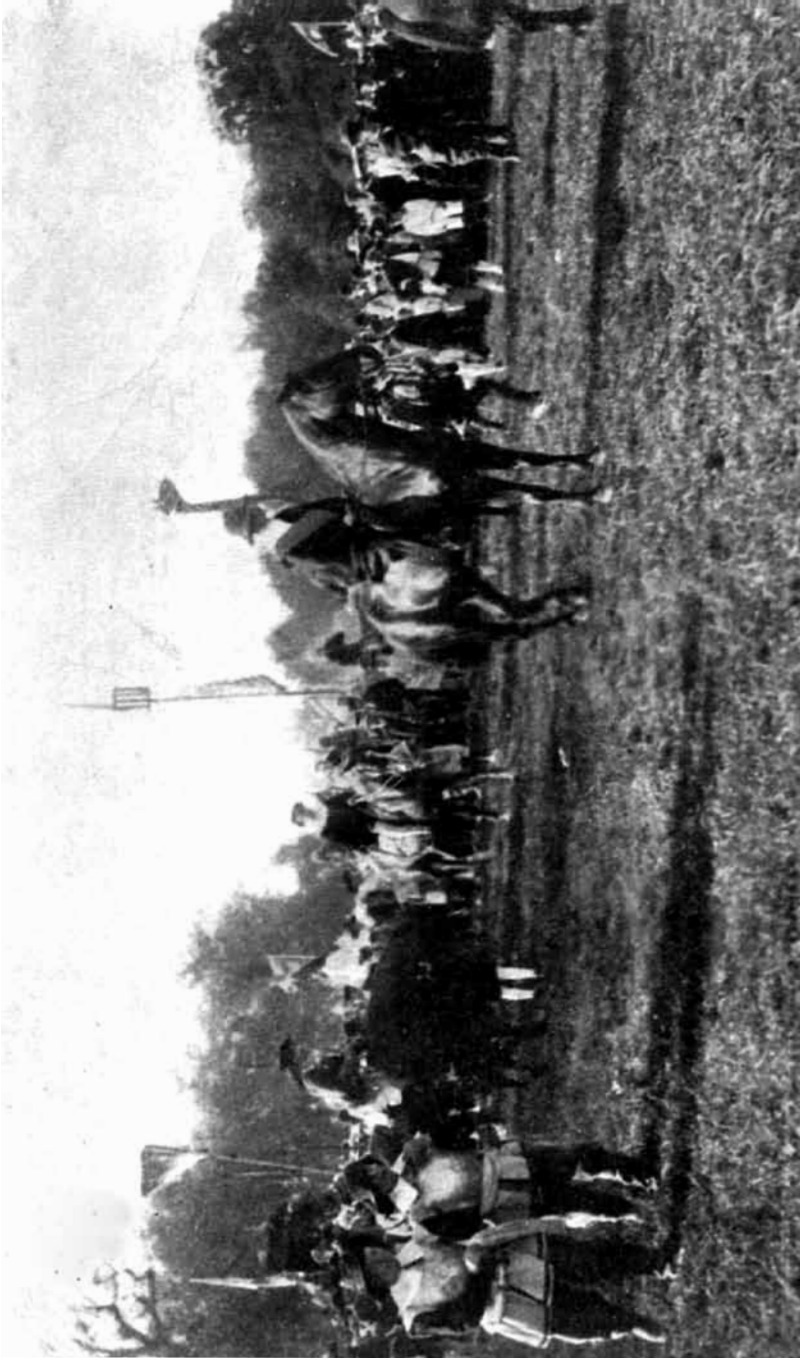
Skolan har idrott på Wämöslätten. Foto G Mårtensson arkiv.

På sommarlovet kunde simintresserade deltaga i ”Almölägret” mot erläggande av en viss avgift. Det var två lärare, Magister Larsson och magister Alvik, som var ledare och instruktörer vid detta läger.

En timme i veckan hade två pojkklasser och två flickklasser sånglektioner tillsammans. Det var pojkar från Rosenfeldtskolan och flickorna kom från Sjöbladskolan, den enda gång vi såg flickor. Vår sånglärare hette Hugo Johansson innan han bytte namn till Jarlbrink. Han hade genom en skada bara en arm och den andra var ersatt med en konstgjord arm av kork. Jag blev inte klok på hur han kunde spela piano. Han var väldigt snabb med den friska handen att ta fast de som busade. Han tog ett rejält tag om deras nackar och höll fast dem och blixtnsnabbt gav han dem en hurring.

Det skulle bildas en skolorkester också. Vi var några pojkar som tillfrågades om vi var intresserade, jag sa nej. Jag frågade aldrig mina föräldrar vad dom tyckte eftersom jag arbetade på eftermiddagarna. När magister Jarlbrink gick bort så efterträdes han av magister Richard Odensten som orkesterledare. Jag såg avundsjukt på dessa pojkar, när de spelade och marscherade på stan på lördagarna när det var vackert väder.

När vi hade idrottslov, fick vi samlas på ”Idrottsplatsen ute i Västra mark eller Skåningaslätten på Vämö. Ingen av oss pojkar ägde en cykel. En pojke hade en pappa som lånade ut sin cykel, men den var ju ganska stor, pojken fick hålla en hand på styret och en på ramen och trä in benet under ramen till pedalen. Det blev en ganska vinglig framfart. Vi som bodde på Saltö gick till ”De blindas hörna”. Där klev vi på lådan =spårvagnen och åkte till Bergåsa, sen blev det en lagom promenad till idrottsplatsen. **Fortsättning följer i nästa nummer.**

Hembygdens Dag, söndagen den 29 juli, firar i år 25-årsjubileum. Denna bild visar Hembygdsfesten på Wämö år 1906. Redan för 100 år sedan innan Wämöparken fanns, var firandet av hembygden ett populärt och välbesökt evenemang. Lykkoert G Mårtensson arkiv.

Del 5 av Karl Almljungs följetong om ungdomsåren MINA SKOL- OCH SPRINGPOJKSMINNEN FRÅN KARLSKRONA 1927 – 1937.

En händelserik skolväg

Det var mycket vi skolbarn hann uppleva på våra promenader till och från skolan. När vi skiljts från Lennart så passerade vi en rosenplantering. Där satt några ”Björkholmsgubbar” och diskuterade med blickarna vända mot de ankrade segelbåtarna vid Stakholmen. Långt ut på Borgmästareffjärden såg vi en av kronans båtar med kurs mot kruthuset på Ljungskär. Från Fiskbron kom några fiskare och grönsaksförsäljare seglande i sina storekor eller tuffade med sina knubbar genom Stakholmsundet och vidare under Ekholmsbron på väg hem till någon av öarna, utanför stan. På den tiden fanns det ingen bro till Stakholmen. Vid hörnet av Björkholmsplan och Strandvägen passerade vi Glans bilstation och BP:s bensinpump. Taxi och vanliga bensinmackor fanns inte i Karlskrona på den tiden. Men BP:s bensinpump sköttes

av en man som hette Pelle. Han pumpade upp beställda literar bensin för hand. Från kajen kom småbåtsägarna upp till Pelle och köpte 5 liter oljeblandad bensin. Pelle hade ett 2 dl mått

med vilket han först slog i oljan i dunken och sedan pumpade i bensinen. Han var noga med

blandningen så att det blev riktigt. Kunderna däremot var noga med att hjälpa Pelle att hålla slangen så att varenda droppe bensin skulle nå dunken. Urfabrikör Frippe Johansson, som äg-

de marken där BP:s bensinpump stod, lät sedemera riva pumpen och byggde istället en hyresfastighet med affärslokaler i bottenplanet. När vi passerat Pelle och hans pump så kom vi förbi ytterligare en frisørsalong som ägdes av en tunnhårig barberare som folk kallade för ”Tuppen”. Där kostade en klippning 1 krona. I skyltfönstret gjorde frisören reklam för Marcassarolja och Azymolstimulus som skulle vara bra för hårtillväxten. En ödets ironi att då vara nästan flintis. När vi kom till hörnan av Fregattgatan fanns där en skräptomt där byggnadsfirman Carl E. Lindwall förvarade sina lager av plank och transportkärror och ibland stod en häst bunden där. Granntomten omgavs av ett högt plank och innanför det skällde en ilsken hund. Vi skyndade fort förbi bort mot ”Lillaholms” vedaffär och de små röda stu-

gorna

med vita knutar och trädgårdstäppor. Där bodde en snäll gammal farbror som hade långa vita

mustascher. Vi kallade honom för farbror Flora bara för att han älskade att pyssla med sina blommor och grönsaker.

LYCKA ÄR ATT META

På Ekholmsbron stod några personer och stirrade ner i det kristallklara vattnet. Vi upptäckte

att de tittade på en gädda som stod och solade sig. Bertil Persson, känd spelare i Saltö Bollklubb, stod och metade från bron. När han fick se gäddan sprang han hem och hämtade koppartråd som han gjorde en snara av, och med den fångade han gäddan. Vi grabbar bestämde oss för att gå in till Hjelmkvists speceriaffär som låg på andra sidan bron för att titta på ett snöre. ”Vasego, kan vi få ett snöre?” Bod-Putte frågade vad vi skulle ha det till? Jag

förklarade att mina små bröder skulle få snörena för att leka häst med. Putte hade sparade snören i en låda. Snörena, som var grova, fick han runt alla paket som levererades av grossisterna till firman. Pakettejp fanns ju inte på den tiden. Putte knöt ihop två snören och mätte noga ut över mina axlar och runt armhålorna att de räckte. Putte var väldigt hygglig. Vi

bugade, tackade och gick. När vi kom ut på gatan gick vi in till Artur Johanssons cigarraffär som låg intill speceriaffären. Där brukade vi köpa metkrokar till att meta abborrar med. Krokarna kostade 1 öre styck. Vi var nu för gamla för att bara meta spigg med krokar gjorda av böjda knappålar. När vi fått våra krokar fortsatte vi uppför backen där vi mötte ”Augustas

lille Nils” som bar en korg på armen. Nils hade glasögon vilket var ovanligt att barn hade på den tiden. Nils var springpojke i Augusta Trulssons speceriaffär. Dit gick Arne in och tiggde en tom Vera margarinklåda. När Arne kom ut ifrån affären stötte han ihop med en flicka som kom ut ifrån Lindstams mjölkaffär. Lådan smällde i hennes spann så hon spillde ut lite av mjölken. Hoppas inte hon fick bannor av sin mamma när hon kom hem. Arne och jag fortsatte hemåt. Det var alldeles vindstilla så det var en perfekt dag att balansera på den breda gjutna kanten som utgjorde räcket på Saltöbron. Medan vi gick där passerade ett par passagerarbåt-

ar som fraktade folk till de stora öarna Aspö och Hasslö. Min kamrat bodde i ”Kronans hus”

och han gick hem med sin låda. Jag klev över järnräcket till ”Brandbryggan”, vid den låg sill-

skutan ”Fursten” och saluförde fetsill, kryddstil och ansjovis. Dessa varor såldes i lös vikt från

tunnor.

Intill bron stod lille stöddige Sixten även kallad Fimpfen och metade gädda. Skepparen på ”Fursten” gav mig 50 öre för att gå och köpa en ”Sydöstran” och ett blå paket snus åt honom.

Tidningen kostade 10 öre och Karlskronasnus 20 öre. Jag fick alltså lämna tillbaka 20 öre.

För besväret fick jag istället ansjovis som skepparen skopade upp i ett tidningspapper. Det var

c:a 10 st ansjovisar som blev tack för hjälpen. När jag lämnade ”Fursten” stod lille ”Sixten” och kämpade med sitt långa bambuspö som hade fullt med korkar på reven som flöte. Plötsligt drog Sixten iland en gädda på så där 1 kg. Vilken lycka! Själv fortsatte jag hem mel-

lan ”Trossöbolagets” hus förbi det gamla röda trähuset där ”Stenholms” små flickor lekte. Själv gick jag upp på kullen bakom ”Bergströms affär” och satte mig bakom busksnåret. Där

käkade jag upp mina ansjovisar. Bergströms tax, Puck, kom sättande och nosade på grumset, men det smakade honom inte, så jag petade in rensen under en buske. Sedan fortsatte jag hemåt

genom dalen mot Koviken. Där låg en smedja i vilken de kommunala vägarbetarna fick sina

borr skärpta. Smeden hette ”Sture” och hans medhjälpare, ”Smehalvan”, var en Saltögrabb vid namn Kalle. Runt smedjan hade närboende sina kaninburar och små odlade jordbitar. Ifrån

stranden kom plötsligt en rad ankor vaggande över Ramsövägen och in i ett håll i ”Klaessons” plank och blandade sig med hans höns. Det var Klaesson som fick ge namn åt den branta backen med den grova eken på Klasabacken. Radhuset som var mitt hem var ändstationen på min vandring. Det fanns ingen bebyggelse längre upp utom ett färglöst staket.

Jag klev över stenvallen vid ”rörgatan” bakom huset. Mamma undrade var jag varit så länge

och varför jag luktade sill? Nu får du skynda dej, så att du hinner köpa svagdricka i Koop-

